

Kualia Analitik Felsefe Dergisi

Milliyetçilik

(Stanford Felsefe Ansiklopedisi)

Çevirmen: Fatih Köktemir

Editör: Hasan Ayer

Editör Önsözü

Okuyacağınız makale Stanford Felsefe Ansiklopedisinin “Nationalism” başlıklı maddesidir. Bu makaleyi tercüme etmemizdeki temel saiklerin başında milliyetçiliğin genellikle yanlış anlaşılan ve önyargularla içinin boşaltıldığı bir politik gelenek olması gelmektedir.

Siyaset felsefesi ve siyaset teorisi merkezli bir ilgi veyahut çalışma alanına sahip olan okuyucularımızın bu makaleden çok güçlü bir biçimde faydalanacağını düşünmekteyiz. Zira metin temelde “millet” kavramının ne olduğundan başlayarak temel haliyle milliyetçiliğe, oradan milliyetçilik çeşitlerine (klasik ve liberal olmak üzere) ve milliyetçilik lehinde geliştirilen felsefi argümanlara değinmektedir.

Milliyetçiliğe dair bu türden felsefi bir soruşturmanın ve milliyetçiliğin felsefi öncüllerinin ciddi bir biçimde tahkik edildiği bu makale aynı zamanda çokkültürcülük ve kozmopolitanizm bağlamında küreselleşen dünyada milliyetçiliğin konumunu gözler önüne sermekte. Liberal farklılık teorisyenlerinin (Will Kymlicka, Charles Taylor ve Chandran Kukathas örneğin) ve klasik milliyetçiliğin görüşleri merkezinde çokkültürlü bir dünyada milliyetçiliğin ne türden kültür politikalarını gündeme getirdiğini sofistike bir biçimde anlatan bu makale; devamında popülizm ile milliyetçiliğe, oradan hareketle de küresel bağlamda ulus-devlet nosyonuna yönelik soruşturmalarla son bulmaktadır.

Bu makale ile beraber daha bütüncül bir perspektif edinmek adına Stanford Felsefe Ansiklopedisinden tercümesini yaptığımız “Liberalizm, Anarşizm, Sosyalizm, Liberteryenizm, Küreselleşme ve Kozmopolitanizm” maddelerini okumanız tavsiye edilir.

İyi okumalar.

Milliyetçilik (Stanford Encyclopedia of Philosophy)

“Milliyetçilik” terimi genellikle iki fenomeni tanımlamak için kullanılır:

- (1) Bir milletin, milli kimliklerini önemseyen mensuplarının tutumunu tanımlamak için
- (2) Kendi kaderini tayin hakkı (self-determination) elde etmek (ya da sürdürmek) peşinde koşan bir milletin mensuplarının eylemlerin tanımlamak için.

1 numaralı tanımlama, sıklıkla etnisite ve kültürel bağlarla tanımlanan millet (ya da milli kimlik) kavramını, özellikle de bir bireyin bir millete mensupluğunun gönüllü olup olmadığı konusu ile gündeme getirir. 2 numarada ise mesele kendi kaderini tayin hakkının iç ve dış meselelerde eksiksiz otoriteyle donatılmış bir devlete sahip olmayı mı, yoksa bundan çok daha azını mı içerdiğidir.

Milliyetçilik, felsefi tartışmaların odağına doksanlarda, büyük çaplı ve tedirgin edici milliyetçi çatışmaların bir sonucu olarak geldi. Milliyetçilik dalgalanmaları genellikle ahlaki olarak muğlak, bu nedenle de ilgi çekici durumlar oluşturur. “Milli uyanışlar” ve siyasi bağımsızlık için verilen kavgalar genellikle hem kahramanca hem de acımasızcadır. Bir ulus devletin oluşumu genellikle halkın bu yöndeki büyük, duygusal talebinin bir sonucudur ancak bazen o millete ait olmayan bireylerin vahşice tehcir edilmesine ya da “temizlenmesine” neden olabilir.

Milliyetçilikle ilgili ahlaki tartışmalar genellikle bir yandan bastırılmış milli grupların yanında durmak ile diğer yandan milliyetçilik adına işlenen suçlara antipati ile yaklaşmak arasındadır. Buna ek olarak milliyetçilik meselesi, çağdaş siyaset teorisinin en büyük sorunlarından biri olan demokratik rejimlerde etnik ve kültürel farklılıkların uğradığı muamele konusuyla da yakından ilintilidir.

Son yirmi yılda göç krizi ve hem göçmenlere hem de yaşanan iç ekonomik sorunlara karşı verilen popülist tepkiler günümüz siyasetinin belirleyici özellikleri oldu. Milliyetçilik ve kozmopolitlik arasındaki geleneksel tartışmanın da görüntüsü böylece değişti: Artık bu tartışma yabancılara ve göçmenlere karşı genel bir tiksinti ile onlara karşı merhametli ve kabulcü bir yardımseverlik arasındadır. Popülist tiksinti daha geleneksel vatanseverlik ve milliyetçilikten bazı özellikler alırken diğer tarafta geleneksel kozmopolitancılıktan bazı şeyler miras almıştır.

Milliyetçilik üzerine yapılan çalışmaların bu alana doğru genişlemesi ve bu yeni çatışmanın içinde milliyetçiliğin konumunu belirlemeye çabalaması muhtemeldir.

Bu ansiklopedi girdisinde ilk olarak tanımlama ve sınıflandırma ilgili kavramsal sorunları sunacağız (1. ve 2. kısımlarda), daha sonra 3. kısımda da felsefi milliyetçiliği gözlemleyebilmek adına milliyetçilik destekçilerinin ve karşıtlarının görüşlerine daha çok yer verdiğimiz bir münazara ortaya koyacağız. Son kısımda tekrardan günümüz siyasetinin durumuna döneceğiz ve milliyetçi ve trans-milliyetçi popülizmlerin ve göçmen krizinin beraberinde getirdiği meseleleri ortaya koyacağız.

İÇİNDEKİLER

1. Millet Nedir?

1.1 Temel Haliyle Milliyetçilik Kavramı

1.2 Millet Kavramı

2. Milliyetçilik Çeşitleri

2.1 Milliyetçilik Kavramları: Klasik ve Liberal Milliyetçilikler

2.2 Ahlaki Argümanlar, Klasik vs. Liberal: Milletin Merkezliliği

3. Ahlaki Tartışmalar

3.1 Klasik ve Liberal Milliyetçilikler

3.2 Milliyetçilik Lehine Argümanlar, Klasik vs. Liberal: Topluluğun Derin İhtiyacı

3.3 Milliyetçilik Lehine Argümanlar: Adalet Sorunu

3.4 Popülizm ve Milliyetçiliğin Yeni Bir Yüzü

3.5 Küresel Bağlamda Ulus-Devlet

4. Sonuç

Bibliyografi

1. Millet Nedir?

1.1 Temel Haliyle Milliyetçilik Kavramı

“Milliyetçilik” terimi her ne kadar birçok farklı anlama sahip olsa da özünde şu iki fenomeni kapsar: (1) Bir milletin, milli kimliklerini önemseyen mensuplarının tutum ve (2) bir tür siyasi egemenlik elde etmek (ya da sürdürmek) peşinde koşan bir milletin mensuplarının eylemleri (örneğin bkz. Nielsen 1998-9:9). Bunların her ikisinin de detaylandırılmaya ihtiyacı vardır.

(1) numaralı fenomen bir millet ya da milli kimlik kavramının, bu millete kimlerin ait olduğunun ve kişinin millete ne derece önem vermesi gerektiği meselelerini sorgular. Millet ve milli kimlik ortak köken, etnisite ya da kültürel bağlar üzerinden tanımlanabilir ve kişinin bir millete mensupluğu genellikle tercih dışı bir şey olarak görülse de kimi zaman tercihe bağlı olarak da görülür. Milliyetçilerin her zaman olmasa da çoğunlukla milletlerine verdikleri önemin oldukça çok olduğu düşünülür: Bu düşüncelere göre otorite ve sadakat konusunda kişinin milleti, diğer her şeyden önce gelir (bkz. Berlin 1979, Smith 1991, Levy 2000, Gans 2003, Crosby 2005, Yack 2012-18)

(2) numaralı fenomen ise milli egemenliğin iç ve dış meselelerinde eksiksiz otoriteye sahip bir devlete sahip olmak mı demek olduğu, ya da milli egemenliğin bir devlete sahip olmadan da olabileceği sorusunu akla getirir. Egemenlik genellikle tam bir devlete sahip olmak anlamında ele alınsa da (bkz. Gellner 1983: bölüm 1), bazı istisnalar olduğundan da bahsedilmiştir (Miller 1992: 87; Miller 2000). Bazı yazarlar Bakunin tarafından öngörülen anarşist bir ılımlı milliyetçiliğin-vatanseverliğin varlığını da savunurlar (bkz. Sparrow 2007).

Vatanseverlik ile milliyetçiliği birbirinden ayırt etmede terminolojik ve kavramsal bir sorun vardır. Bu soruna önerilen popüler bir çözüme göre kişinin ülkesine bağlılığı vatanseverlik iken, halkına ve onun geleneklerine bağlılığı milliyetçiliktir (Kleinig 2014: 228; Primoratz 2017: 1.2. bölüm). Bu çözümdeki temel sorun, kişinin ülkesine hissettiği sevgiyi genellikle yalnızca bir toprak parçasına değil aynı zamanda o ülkenin insanlarına da hissetmesidir. Bu da vatanseverlik kavramına “milleti” eklemiş olur. Bu iki kavram arasındaki bir başka sorun da bir tarafın oldukça güçlü ve bazen de agresif bir bağlılığı (milliyetçilik), diğer tarafınsa daha ılımlı bir bağlılığı (vatanseverlik) temsil etmesidir. Bu konu üzerine bahislerin en azından George Orwell’da başladığı görülebilir (bkz. 1945 tarihli makalesi). Roger Scruton bu iki kavramı bir olarak ele alır

zira ona göre milli sadakat ile vatanseverlik aynı şeydir: “Ülkeye, ülkede yaşayanlara ve ülkenin kültürüne olan doğal sevgi onları birleştirir” (2004: 4). Gerçekten de vatanseverler, hakkıyla kendilerinin olan topraklara ve o topraklarda yaşayan insanlara bağlıdırlar; bu hakkı tarafsız bir hükümet ve hukukun üstünlüğü ile donatmak da vatanseverliğin görevidir. Ancak Scruton’ın bütün bunların temelini “toprağa sadakati” yerleştirmesi nedeniyle terminolojik ve kavramsal sorun aşlamamıştır.

Bu tanımsal sorunlara rağmen klasik ve tarihsel olarak paradigmatik olan milliyetçilik biçimi üzerinde bir görüş birliği vardır. Bu milliyetçilik, siyasi programının daimi hedefine diğer bireysel bağlılıkların ya da egemenlik arayışlarının yerine milletin üstünlüğü fikrini yerleştirir. Toprak egemenliği, geleneksel olarak devlet gücünün belirleyici ögesi olarak görülmüş ve millet olmanın da özünü oluşturmuştur; Hobbes, Locke ve Rousseau gibi modern yazarların çalışmalarında övülmüştür ancak günümüz felsefecileri ona daha şüpheli yaklaşmaktadır. Toprak egemenliği ifadesiyle birlikte gelen, para ve insan akışının (özellikle göçmenlik) kontrol edilmesi meselesi ile doğal kaynak hakları gibi sorunlar bu konuyu küreselleşme çağında siyasette merkezi bir konuma yerleştirmiş ve felsefecilerin de ilgisini çekmiştir.

Son dönemlerde felsefi odak noktası, daha klasik argümanlardan ziyade milliyetçi tutum ile geleneksel liberal değerleri bir araya getirmeye çalışan “liberal milliyetçiliğe” doğru kaymıştır. Örneğin, bir siyasi birim olarak devlet ve devletin toprağı, klasik milliyetçiler tarafından bir etnik gruba “ait olan” bir şey olarak görülmekte ve geleneklerini daima koruması ve yayması gerektiği düşünülmektedir. Liberal milliyetçilik ise baskın etnik grup harici gruplarla da devletin toprağının paylaşılmasına izin verir.

1.2 Millet Kavramı

Genel haliyle milliyetçilik meselesi etno-kültürel saha ile siyasi örgütlenme sahası arasındaki eşleşmelerle ilgilendir. Bu meseleye değinirken, bir milletin mensuplarının milli kimliklerine önem verdikleri durumlarda takındıkları tutumun öneminden bahsetmiştik. Bu, beraberinde bazı soruları da getirir. İlk olarak bazı tanımsal sorulardan başlayalım:

(1a) Millet nedir?, Milli kimlik nedir?

(1b) Bir millete ait olan nedir?

(1c) Milli tutumun doğasında ne vardır?

(1d) Bir millete mensupluk gönüllü müdür yoksa istemsiz mi?

İkinci olarak normatif sorulara bakalım:

(1e) Milli kimliği önemseme tutumu her zaman münasip midir?

(1f) Kişi, milli kimliğini ne derece önemsemelidir?

Bu bölümde tanımsal soruları tartışacağız, normatif sorular ise 3. bölümde tartışılacak. Eğer birisi insanları milli çıkarlar için mücadele etmeye teşvik ediyorsa, o halde o kişinin milletin ne olduğu ve millete neyin ait olduğu hakkında net bir fikri olmalıdır. Dolayısıyla milliyetçi düşünürler argümanlarını ve düşüncelerini kurgulayıp, temellendirebilmek adına etnisite, kültür, millet ve devlet kavramları ile ilgili kuramlar geliştirmişlerdir. Milliyetçilik karşıtları ise bu kuramlara karşı çıkmışlardır. Etnik gruplar ve milletler ile ilgili bazı varsayımlar milliyetçiler için elzem olsa da diğer birçok fikrin amacı bu elzem olanları desteklemektir. Milliyetçi programdan faydalanacak olan ve “millet”, “etno-millet” ya da “etnik grup” olarak adlandırılan sosyal grubun bir tanımını yapmak ve statüsünü belirlemek elzemdir. Milliyetçiliğin özellikle henüz bir devlete sahip olmayan gruplar arasında yaygın olduğu göz önüne alındığında, salt devlet üzerinden tasarlanmış bir millet ve milliyetçilik tanımı başarısız bir girişim olacaktır.

Salt “sivil” (civic) bağlılıklar genellikle milliyetçilikten ayrı bir şekilde “vatanseverlik” ya da “anayasal vatanseverlik” (Habermas 1992) başlıkları altında sınıflandırılır. Bu da tanımlama konusunda bize iki radikal seçenek, bir de ılımlı seçenek bırakır. İlk radikal seçeneği ortaya koyan bir grup başarılı teorisyendir (örn. Renan 1882; Weber 1924; Brubaker 2004-13). Bu teorisyenlerin salt gönüllülük esaslı tanımına göre millet, ortak bir devlet-benzeri siyasi örgüt kurma amacındaki herhangi bir grup insan olabilir. Eğer bu insanlar bir devlet oluşturmayı başarabilirse, o halde bu grubun mensuplarının bağlılıkları doğası gereği etnik değil sivil olacaktır. Diğer radikal düşünceye göre ve genellikle daha sık görüldüğü üzere, milliyetçi iddialar millet mensuplarının ortak köken, dil, gelenek ve kültürden gelen, istem dışı mensuplar olduğuna dikkat çeker: Klasik etno-millet, ortak köken ve kültüre (özellikle dil ve gelenekler) sahip bir topluluktur. Bu ayrım, her ne kadar birebir aynı olmasa da siyaset biliminde eski “sivil”

ve “etnik” milliyetçilik ekolleri arasındaki ayrıma benzer. Bu ayrımda sivil tarafı Batı Avrupalılar, etnik tarafı ise Doğu ve Orta Avrupalılar (kökeni Almanya’dan olmak üzere) temsil ederler (Bu ayrımı detaylı incelemek için bkz. Hans Kohn 1965). Milliyetçilik merkezli felsefi tartışmalar genellikle etnik-kültürel milliyetçilik biçimlerini ele alırlar, bu alışkanlık bu yazıda da devam ettirilecektir. Bu temelde millet olmaya çabalayan bir grup, salt sivil karakterinden ziyade etnik-kültürel arka planının altını çizmek adına “etno-millet” olarak adlandırılacaktır. Etno- (kültürel) milliyetçilik için bir kişinin topluluğa mensupluğunu belirleyen şey onun etnik-kültürel arka planıdır. Kişi, bir mensup olmayı sonradan tercih edemez; mensupluk rastlantısal kökene ve erken sosyalleşmeye bağlıdır. Ancak çoğu çağdaş grup için ortak köken meselesi bir mit haline gelmiştir zira etnik gruplar binlerce yıldır birbirine karışmaktadır.

Bu nedenle sofistike ve liberal milliyetçiler genellikle salt kültürel mensubiyetin üzerinde durmayı tercih ederler ve “etno-“ kısmının çıkararak yalnızca “milliyet” kavramını kullanırlar (Miller 1992, 2000; Tamir 1993,2013; Gans 2003). Michel Seymour’ın “sosyokültürel bir tanım” önerisi de salt kültürel yaklaşıma yeni bir boyut ekler: Bu tanıma göre millet, genellikle (ancak her zaman değil) ortak atalara sahip ve sivil bağlarla bağlanmış kültürel bir gruptur (Seymour 2000). Bu tür bir tanım günümüzdeki tartışmaların taraflarının çoğunluğu için kabul edilebilirdir. Böyle bir tanıma göre millet, hem etno-kültürel hem de sivil özelliklere sahip melez bir yapıdır ancak yine de salt sivilci radikal yaklaşımdan ziyade salt etno-kültürelci radikal yaklaşıma daha yakındır.

Şimdi, etno-kültürel grupların ya da etno-milletlerin kökenleri ve “hakikiliği” (authenticity) sorununa geçelim. Sosyal bilimde ve siyaset biliminde ön planda iki farklı görüş ve bu iki görüşü bir araya getiren üçüncü bir görüş vardır. Bunların ilki, milliyetçiliği modern çağlarda, ulus devletlerle birlikte doğan bir fenomen olarak gören modernist görüştür (bkz. Malešević and Haugaard (eds.), 2007; Özkırımlı 2010; Greenfeld 2006). Çağdaş dönemde bu görüşün öncülüğünü yapan Ernest Gellner’dir (bk. 1983 tarihli eseri). Gellner’e göre milliyetçilik ve ulus devletler zamanda bir arada yol almışlar ve modernizasyon ile sanayileşmenin bir ürünü olarak ortaya çıkmışlardır. Malešević (2013, 2018) de benzer şekilde milliyetçiliği ulus-devlete bağlar ve modern devletin ortaya çıkışından önce görülen benzer dayanışma örneklerini milliyetçilik olarak görmez. Diğer modernist yaklaşımlar da milliyetçiliğin doğuşuna birkaç yüzyıl aralıklarla benzer tarihler verirler (Tilly, 1975 tarihli derlemesindeki makalelerde milletlerin oluşumda

erken modern dönemi devletin önemine vurgu yapar. Giddens, 1985 tarihli eserinde merkezileşmiş ve yönetim gücünü genişletmiş mutlak devletin, ulus-devletin oluşumuna önyak olduğunu iddia eder. Bunların dışında kalan bazı önemli modernist çalışmalara örnek olarak Hobsbawm 1990 ve Breuilly 2001-11 verilebilir). Bu görüşün karşısındaki görüş ise, Edward Shils'in (1957) tabiri ile "ilkelci" (primordialist) olarak adlandırılabilir. Bu görüşe göre etno-kültürel milletler "kadim zamanlardan beri" var olagelmıştır.

Hem modernizm'den hem de ilkelci etno-sembolizmden ayrı duran, oldukça makul bir üçüncü görüş ise W. Connor (1994) tarafından öne sürülmüştür (aynı zamanda Daniele Conversi tarafından geliştirilmektedir: bkz. Conversi 2000, 2018). Millet, bir devletten ziyade politize ve mobilize olmuş bir etnik gruptur. Dolayısıyla milliyetçiliğin kökenleri modern devletten eskidir ve onun duygusal kalıntıları günümüze kadar ulaşmıştır (Conversi 2002: 270) fakat devletçi örgütlenme sahiden de modernidir. Ancak ulus-devlet, sosyal grupların kaçınılmaz çoğulculuğundan ötürü hiçbir zaman gerçekleşmemiş milliyetçi bir hayal ve kurgudur. Milliyetçiliğin kökenleriyle ilgili üç baskın görüş işte bunlardır.

Herder ve Otto Bauer gibi büyük düşünürlerden onların adımlarını takip eden propagandacılara kadar eski yazarların çoğu milletlerle ilgili katı ontolojik realizmi normatif savlarla temellendirmek için büyük çaba göstermişlerdir: Milletler gerçek, *bona fide* şeylerdir. Ancak çağdaş ahlaki tartışmalar tasavvur edilen ile gerçek olan arasındaki ayrımı önemsizleştirmeye çalışmıştır. Önde gelen çağdaş felsefecilere göre normatif yaklaşımlı milliyetçi savlar, milletin "tasavvur edilen" (imagined) doğası ile uyumludur (Örn. bkz. MacCormick 1982; Miller 1992, 2000; Tamir 1993, 2019; Gans 2003; Moore 2009; Dagger 2009; Frost 2006). Bu felsefeciler, ortak tasavvurların insanları bir araya getirebileceğine ve bu bir araya gelmeden doğan etkileşimin önemli ahlaki sorumluluklar meydana getirebileceğine dikkat çekerler.

(1a) ve (1b) sorularına buraya kadar değindiğimize göre, şimdi milli tutumun doğası ile ilgili olan (1c) sorusuna geçelim. Sosyal bilimciler ile siyaset bilimcilerinin ilgisini çeken mesele, milli tutumun paradigmatik bir örneği olan etno-milliyetçi düşüncedir. Bu düşünce gerçekten de dışarıdan görüldüğü kadar irrasyonel, romantik ve kişisel çıkarlara karşı kayıtsız mıdır? Bu konu, milliyetçiliği temelde irrasyonel olarak gören yazarlar ile onun en azından belli açılardan rasyonel olduğunu açıklamaya çalışan yazarları bölmüştür. Onu irrasyonel olarak gören yazarlar, insanların irrasyonel görüşlere kapılmasına türlü açıklamalar getirmeye çalışırlar. Bazılarına göre

milliyetçilik, bir “yanlış bilinç” (false consciousness) üzerine kuruludur. Fakat bu yanlış bilinç nereden gelmektedir? En basit görüşe göre o, “kitlelerin” “elitler” tarafından doğrudan manipüle edilmesinin bir sonucudur. Fakat diğer yandan ünlü milliyetçilik eleştirmeni Elie Kedourie’ye (1960) göre bu irrasyonellik kendiliğinden oluşmuştur. Liah Greenfeld 2005 tarihli provokatif makalesinde milliyetçiliği zihinsel hastalıklara bağlayacak kadar ileri gitmiştir (ayrıca bkz. 2006 tarihli kitabı). Spektrumun diğer tarafında ise Michael Waltzer, 2002’de milliyetçi fikre sempatiyle yaklaşan bir yorum ortaya koymuştur. Marksist geleneğe dayanan yazarlar birçok farklı açıklamalar ortaya koyarlar. Örnek vermek gerekirse, Fransız yapısalcı Etienne Balibar bu yanlış bilinci insanların doğal saflığının değil, kişisel olmayan ve yapısal sosyal faktörlerin getirdiği mekanizmaların ortaya koyduğu ideolojinin bir sonucu olarak görür (Balibar & Wallerstein 1988; Marksist yaklaşımlara genel bir bakış için ayrıca bkz. Glenn 1997).

Bazı yazarlar, bireylerin milliyetçi olmalarının genellikle rasyonel olduğunu iddia eder (Hardin 1985). Etno-milliyetçi çatışmanın uç noktaları rasyonellikle açıklanabilir midir? Russell Hardin gibi yazarlar, saldırgan davranışın rasyonel olduğu yönündeki genel bir görüşü kullanarak bunun açıklanabilir olduğunu söyler: Tipik olarak, eğer bir bireyin başka birine güvenmek için yeterli sebebi yoksa, o halde o bireyin başkalarına karşı tedbirler alması makuldür. Ancak eğer iki taraf da önlemler alıyorsa, birbirlerine gitgide düşmanlaşmaları beklenir. O noktada da birbirlerine düşmanmış gibi davranmaları rasyonel olandır. Böylece salt şüpheden başlayarak küçük ve kendi içinde rasyonel olan adımlarla bir çatışma durumuna ulaşılabilir. Bu genel modelin hangi durumlarda milli dayanışma ve çatışmaları açıklayabildiğini tespit etmek görece kolaydır (ayrıca bkz. Wimmer 2013).

Son olarak (1d) sorusuna gelirsek, millet, özünde genellikle kişinin doğumuyla ve erken yetiştirilme dönemiyle aidiyet kazandığı ve bu aidiyeti daha sonraki bilinçli sürdürümü ile arttırdığı, gönüllülük esaslı olmayan bir topluluk olarak görülür. Ancak herkes bu tanıma katılmaz: Liberal milliyetçiler, kişinin milli aidiyetini seçebileceği fikrini ve dışarıdan gelen göçmenlerin gönüllülük esaslı ile milletin mensubu olabilme olanaklarını savunurlar.

2. Milliyetçiliğin Çeşitleri

2.1 Milliyetçilik Kavramları: Klasik ve Liberal Milliyetçilikler

Yazının başında milliyetçiliğin (1) Bir milletin, milli kimliklerini önemseyen mensuplarının tutumunu ve (2) bir tür siyasi egemenlik elde etmek (ya da sürdürmek) peşinde koşan bir milletin mensuplarının eylemlerini merkezine aldığından bahsetmiştik. Siyasi olarak merkezi olan nokta ise (2) numara, yani milliyetçilerin başvurduğu eylemlerdir. Dolayısıyla şimdi, milli mücadelelerin genel odak noktası olan toprak ve egemenlik kavramlarıyla başlayarak bu konuya geçiyoruz. Bu kavramlar belli soruları akla getirmektedir:

(2a) Bir toprak parçası içerisinde ya da üzerinde siyasi egemenlik sahibi olmak bir devlet sahibi olmayı mı, yoksa bundan daha azını mı gerektirir?

Buna verilen klasik yanıt, bir devletin gerekli olduğudur. Daha liberal yanıt ise bir tür siyasi otonominin yeterli olduğunu söyler. Bunları tartıştıktan sonra, bağlantılı normatif meselelere geçeceğiz:

(2b) Egemenlik kazanmak ve onu korumak için yapılacak hangi eylemlere ahlaki açıdan izin verilebilir?

(2c) Bu tür eylemlerde bulunmaya hangi tür koşullarda ahlaki olarak izin verilebilir?

İlk olarak (2a) sorusuna verilen klasik yanıtı ele alalım. Siyasi egemenlik, etno-milletin “hakkıyla” sahip olduğu bir devleti gerektirir (Oldenquist 1997). Bu düşünce türünün gelişmiş versiyonları genellikle (2b) ve (2c) sorularına da bir milli mücadele sırasında milli egemenliği tehdit eden herhangi bir güce karşı şiddet kullanımını neredeyse her durumda haklı (legitimate) bir eylem olarak görür. Ancak klasik milliyetçilik yalnızca bir devletin kuruluşuyla değil, onun korunması ve güçlendirilmesi ile de ilgilenir.

Klasik milliyetçilik, belirli bir etno-millete ait olan, tamamen egemen bir devletin kuruluşunu ve korunmasını milletin her bir mensubunun öncelikli görevi olarak gören siyasi programdır. Münasip ya da “doğal” olan tek kültür biriminin etno-millet olduğu varsayımından yola çıkan klasik milliyetçilik, o birimin her bir mensubunun öncelikli görevinin kendi etno-milli kültürüne her durumda bağlı kalmak olduğunu iddia eder.

Klasik milliyetçiler genellikle korudukları, yaymaya çalıştıkları kültür hakkında ve insanların onların ulus-devletine karşı tutumları hakkında oldukça korumacı davranırlar. Bu korumacı

tutum beraberinde bazı tehlikeler getirir: Kültürün evrensel olan ya da o milletin kültürüyle doğrudan ilişkili olmayan unsurları, bu milliyetçi düşünce tarafından bastırılabilir. Klasik milliyetçilik, bireylerden gündelik yaşamlarında çeşitli ekstra taleplerde bulunur. Bu talepler bazen daha ucuz olan ithal mallardansa daha pahalı yerli malları tercih etmeyi, bazen de millete olabildiğince fazla sayıda yeni mensup eklemeyi (dünyaya getirmeyi) kapsar (bkz. Yuval-Davies 1997; Yack 2012).

Klasik milliyetçilik (ve onun daha radikal kuzenleri) dışında, birçok farklı ılımlı yaklaşım da artık milliyetçi olarak sınıflandırılmaktadır. Felsefi tartışmaların odağı da bu ılımlı ve hatta ultra-ılımlı milliyetçilik formlarına doğru kaymıştır. Kendini milliyetçi olarak tanımlayan birçok felsefeci de oldukça ılımlı milliyetçi programlar sunmaktadır.

Bu *geniş anlamlı milliyetçilik*, bir millet ve milliyete temel siyasi, ahlaki ve kültürel değerler atayan ve bu değerlerden bireyler için birtakım görevler-ödevler çıkarsayan her tür yaklaşımı ve argümanı kapsar. Bu görüş grubunun en önemli temsilcisi Miller, Tamir ve Gans gibi yazarlar tarafından ortaya atılan *liberal milliyetçilik*'tir.

Geniş anlamlı milliyetçiliğin içerisinde; millet kavramıyla, onun değerinin temellendirilmesi ve seviyesiyle ve ondan çıkarsanan bireysel görevlerle ilgili görüşlerde farklılıklar olabilir. İlimli milliyetçilik, klasik milliyetçilikten çok daha az talepkardır ve bu nedenle bazen “vatanseverlik” adı altında anılır.

Şimdi en sık tartışılan ılımlı milliyetçilik türü olan liberal milliyetçiliğe geçelim.

Liberal milliyetçilik, liberal demokrat ilkeler ile milli tutumu (pro-national attitude) birbirine ait olan bir ikili olarak görür. Bu görüşün önde gelen savunucularından biri olan Yael Tamir, bu tartışmayı 1993 tarihli kitabında ve daha sonra yaptığı konuşmalarda ulus devletten “bu ikilinin ideal buluşma noktası olarak” (2019: 6) bahsederek başlatmıştır. Ancak tabi ki bazı şeylerden feragat edilmelidir: Bir topluluğun ya kimliğinden ya da serbestiyetinden bir derece feragat edilmelidir zira ikisine de aynı anda tamamen sahip olunamaz (2019: 57). Hangisinden ne derece feragat edileceği kısmı ise tercihe bırakılmıştır ve elbette birçok farklı liberal milliyetçi birçok farklı doğru cevap önerisinde bulunmuştur.

Tamir'in liberal milliyetçilik versiyonu bir tür sosyal liberalizmdir, bu açıdan 1999 tarihli *Principles of Social Justice* adlı kitabında “dayanışmacı toplumlardan” bahseden David Miller'a

benzer. Her ikisi de milli kimliğe aidiyet hissini dayanışmayı arttıran bir his olarak görür ve dayanışmanın da daha yüksek seviyede sosyal adalete evrileceğini düşünür (Tamir 2019, özellikle 20. bölüm; karşılaştırma için bkz. Walzer 1983, Kymlicka 1995a, 2001; Gans 2003, 2008).

Liberal milliyetçiler çokkültürcülüğün değeri hakkındaki görüşlerinde de birbirlerinden ayrılır. Kymlicka bunu genel liberal görüşü içerisinde oldukça temel bir konuma yerleştirirken, Tamir ise üzerinde pek durmaz: Ona göre, çokkültürlü ve çok-etnikli demokrasilerin geçmişi pek başarılı değildir (2019: 62). Günümüz siyasi krizinde Trump ve Le Pen gibi siyasetçilerin ön plana çıkması hususunda Tamir'in teşhisi şudur: "Liberal demokratlar, kendi sözde zaferleri ile felce uğramışlardır", öte yandan "milliyetçiler ise mağlup ve önemsiz hissetmeye başlamışlardır" (2019: 7).

Tamir, milletlerin her halükârda özel bir siyasi statüye sahip olmasına iki neden sunar. İlk neden, kamuya fikir yaymada hiçbir siyasi mevcudiyetin devletten daha muktedir olmamasıdır (2019: 52). İkinci neden ise milletin devleti işlevsel ve cazip kılabilmek adına sürekli yaratıcı bir çaba harcaması gerekliliğidir.

Liberalizmin tarihsel gelişimi onu evrenselci ve anti-komüniteryen bir ilkeye dönüştürmüştür; bu, büyük bir hatadır ancak liberal milliyetçi sentez yoluyla düzeltiler. Peki milliyetimizin birleştirici özelliklerini, liberal özgürlük ve hak ilkelerinden feragat etmeden yeniden diriltebilir miyiz? Liberal milliyetçilik buna olumlu yanıt verir. Bu pozisyona göre, milli tikelcilik (particularism) önceliğe sahiptir: "İnsanlık sevgisi asil bir ülküdür ancak gerçek sevgi daima tikeldir..." (2019: 68).

İlginç bir şekilde Tamir, millete verilen bu büyük değeri, onun radikal yapısalcı doğası ile birleştirir: Milletler, mensuplarının zihinlerinde var olan zihinsel yapılardır (2019: 58).

Liberal milliyetçilik günümüz dünyasında herhangi bir yerde uygulanmakta mıdır, yoksa daha ziyade nihai olarak arzulanan bir toplum görüntüsü olan bir ülkü durumunda mıdır? Liberal milliyetçilerin yazılarına bakılırsa durum ikincisidir ancak bu ülkü, siyasi gerçeklikte halihazırda oldukça yaygın biçimde uygulanmakta olan iki farklı geleneğin bir araya gelmesiyle kolayca uygulamaya geçirilebilecek bir ülküdür.

Felsefe ile en ilgili olan milliyetçilik çeşitleri, argümanların ve milliyetçi pratiklerin ahlaki konumunu etkileyenlerdir. Milliyetçilik lehine detaylı felsefi yorumlar ortaya koyan görüşler, “teorik milliyetçilik” olarak adlandırılacaktır. Bu adlandırmanın nedeni, bu görüşleri daha az sofistike yorum içeren ve daha çok pratik milliyetçi diskur üzerinde duran görüşlerden ayırmaktır. Önde gelen teorik milliyetçi argümanlar, burada sunacağımız nispeten basitleştirilmiş ve şematik yöntem ile siyaset teorisinde konumlandırılabilir.

Milletin siyasi eylem için merkezi bir konumda olduğu iddiasında bulunan milliyetçi argümanların cevaplaması gereken iki kritik soru vardır. İlk soru şudur: Özel bir ahlaki öneme sahip bir sosyal grup türü var mıdır? Milliyetçi yanıtı göre böyle bir grup vardır, adı da millettir. Hatta aile ya da arkadaş bağları ile millet arasında bir tür tercih yapılması gerekilirse, millet tercih edilmelidir. Liberal milliyetçiler de milli aidiyete bir değer atfederler ancak onu merkeze konumlandırmazlar, bu da onları daha ılımlı pozisyona sokar. İkinci soru ise şudur: Kişinin bu ahlaki olarak merkezi olan gruba karşı ahlaki yükümlülükleri nedir? Bu yükümlülükler bu gruba istemli mi yoksa istemsiz mi mensup olunmasını gerektirir? Çağdaş milliyetçi düşünürlerin çoğuna göre yanıt istemsiz olandır fakat kişinin milli kimliğini istemli olarak yükseltmesi de önemli bir ahlaki başarıdır. Felsefi konumlandırmada milliyetçi normatif fikirler genel hatlarıyla komüniteryen konuma denk gelmektedir: Çoğu milliyetçi felsefeci, tercih ettikleri topluluk millet olan komüniteryenlerdir (ancak kendini liberal milliyetçi olarak tanımlayan birçok yazar, bu komüniteryen sınıflandırmasını reddetmektedir. Örneğin bkz. Kymlicka (2001, 2003b, 2007b)).

Ahlaki argümanlara doğru geçmeden önce, milliyetçi siyasi programlar için oldukça önemli olan toprak ve toprak hakları konusundaki görüş ve sorunlara biraz değinelim (Burada A. Kolars’in (2009) sınıflandırmasını ele alıyorum). Toprak, neden etno-milli gruplar için önemlidir ve toprak haklarının sınırları ve temelleri nedir? Toprağın öneminin ana sebebi egemenlik meselesi ve iç kontrol ile hariçtekilerin dışlanması (external exclusion) olanaklarıdır. Bunu daha iyi anlamak adına siyasi bağlılıkların özünde birbirine ilintili olduğu ve kişinin kendi grubuna duyduğu sevginin bir başka grubun dışlanmasını gerektirdiği yönündeki Rousseaucu görüşe bakılmalıdır. Peki toprak hakkı taleplerinin temelleri nedir? Milliyetçi görüşler genellikle toprak hakkı iddiasında bulunabilmek için bir milletin mensuplarının “milli” bir toprağa karşı hissettikleri bağlılığı ve toprağın milletler üzerindeki kurucu (formative) etkisini kullanırlar (bkz. Miller 2000; Meisels 2009). Bu, belli açılardan yerel halkların haklarını savunanların kullandığı

argümanlara benzemektedir (bkz. Tully 2004; Hendrix 2008). Toprağa bağlılık üzerine kurulu bu görüşler, toprak meselesini çatışmaları sona erdirmeye amacı ile ele alan daha pragmatik görüşlerden (örn. Levy 2000) taban tabana ayrılır. Bu meselede bir başka popüler alternatif de toprak haklarını bireylerin çıkar ve hakları üzerinden ele alan görüşler grubudur (Örn. bkz. İnsan hakları bakımından Buchanan 2004; Locke'cu mülkiyet hakkı bakımından Simmons 2001; Bireysel kaynak hakları bakımından Steiner 1999; Siyasi cemiyet hakları bakımından Wellman 2005).

2.2 Ahlaki İddialar, Klasik vs. Liberal: Millet'in Merkezliliği

Şimdi milliyetçiliğin normatif boyutuna geçelim. Milliyetçi programın tipik normatif iddialarını belirlemeye ve sınıflandırmaya çalışacağız. Bu iddialar, (1) milli tutum ve (2) milli eylemler ile ilgili en başta belirttiğimiz sorulara yanıtlar olarak görülebilir.

Bu iddiaların birçok farklı eylem biçimi öne sürdüğünü göreceğiz: Genellikle bu eylem biçimleri verili bir etno-kültürel milli topluluğun siyasi örgütlenmesini korumak ve sürdürmek amacıyla taşırlar (dolayısıyla daha ziyade (1e), (1f), (2b) ve (2c) sorularımızı yanıtlarlar). Ayrıca, topluluğun mensuplarına devlet içerisindeki kültürel yaşamın merkezine etno-kültürel öğeleri yaymasını tembih ederler. Son olarak ise milliyetçi düşüncenin bu iddialarını nasıl savunduğunu tartışacağız. İlk olarak, milli devletin ve kültürün yayılması ile ilgili iddialara dönelim. Bunlar, milliyetçiler tarafından davranış normları olarak öne sürülürler. Felsefi olarak en önemli üç varyasyon, bu normatif iddiaların üç özelliği ile ilgilidir:

I. Bunlardan ilki, iddianın normatif doğasıdır: Yani iddia, yalnızca bir hakkı mı, bir ahlaki yükümlülüğü mü yoksa hem ahlaki hem yasal hem de siyasi bir yükümlülüğü mü öne sürmektedir? En güçlü iddiayı tipik olarak klasik milliyetçilik öne sürer zira onun tipik normları, etno-milliete mensup bireyler dahil tüm tarafları ilgilendiren hem ahlaki hem de hukuki yükümlülükleri kapsar. Yine nispeten talepkar olan ancak önceki kadar güçlü olmayan başka bir iddia ise yalnızca ahlaki yükümlülüğü (kutsal görev) öne sürer.

II. İkinci özellik, milliyetçi iddiaların çeşitli harici çıkar ve haklar ile ilişkilerindeki gücü ile ilgilidir. Örneğin, yerel dilin kullanımı, uluslararası konferansların dahi potansiyel katılımcılar kaybetme pahasına o dilde yapılmasını gerektirecek kadar önemli midir? Burada milliyetçi iddia, diğer birey yahut grup iddialarına ağır basar. Milliyetçi iddialar, iki radikal uç arasında

farklılık gösterirler. Bir uçtaki düşünceye göre millet-odaklı iddialar, insan hakları dahil diğer bütün iddialardan daha önceliklidir. Bundan daha merkeze kayan bir düşünce ise genellikle klasik milliyetçiliktir; klasik milliyetçilikte de millet-merkezli iddialara bireysel çıkarlara kıyasla öncelik verilir ancak bu her zaman genel insan haklarını kapsamaz (örn. bkz. MacIntyre 1994, Oldenquist 1997). Diğer uçta ise ılımlı, liberal milliyetçilik vardır; bu uçta klasik milliyetçi iddialara yalnızca *prima facie* bir statü verilir (bkz. Tamir 1993, Gans 2003, Miller 2013).

III. Klasik ya da liberal milliyetçi iddialar hangi gruplar için geçerli olmalıdır? Hedef kitleleri nedir? Bir yaklaşıma göre bu iddialar her etno-millet için geçerlidir ve evrenseldir. Bunun bir örneği “her etno-millet kendi devletine sahip olmalı” iddiasıdır. Daha resmi bir hale getirmek gerekirse:

Evrenselleştirici milliyetçilik, her etno-milletin hakkıyla kendi devletine sahip olması ve onun çıkarlarını desteklemesi gerektiğini iddia eden bir siyasi programdır.

Alternatif olarak, “X grubu bir devlete sahip olmalı” gibi tikelci ve başka gruplar için bir yorumda bulunmayan iddialarda da bulunulur:

Tikelci milliyetçilik, bazı etno-milletlerin kendi devletine sahip olması gerektiğini söyleyen ancak bu iddiayı bütün etno-milletlere yaymayan bir siyasi programdır. Dolayısıyla, ya (a) dahil etmeme yoluyla ya da (b) spesifik olarak hangi grubun dışlandığını belirtme yoluyla iddiada bulunur (haksız milliyetçilik).

Tikelciliğin en şovenist ve zor vakası olan (b)’nin “haksız milliyetçilik” olarak adlandırılmasının nedeni bazı halkların bir devlete sahip olma ayrıcalığını açıkça reddetmesidir. Ciddi, teorik milliyetçiler genellikle evrenselci versiyonu savunurken, “sokak milliyetçileri” genellikle bencil versiyonu savunur.

Milliyetçiliğin geleneksel ahlak görüşü genellikle uluslararası ilişkiler teorilerinde “realizm” olarak adlandırılan baskın görüşe yakın olmuştur. Kabaca açıklamak gerekirse, ahlak, ulus-devletin sınırlarıyla birlikte biter, onun ötesinde anarşiden başka bir şey yoktur (bu görüş Friedrich Meinecke 1924, Raymond Aron 1962 ve Hans Morgenthau 1946’da oldukça açıktır. Çağdaş milliyetçilikler ile bağlantısına ilginç bir bakış için bkz. Michael C. Williams 2007 ve Duncan Bell 2008). Bu görüş, her etno-milletin kendi devletine sahip olması gerektiği yönündeki

klasik milliyetçi iddiayı oldukça iyi tamamlar ve devamı için de bir öneride bulunur: Ulus-devletler, onları oluşturan insanlar adına bir rekabete girerler.

3. Ahlaki Tartışmalar

3.1 Klasik ve Liberal Milliyetçilikler

Başta bahsettiğimiz (1) tutum ve (2) eylemler üzerine sorulan normatif soruları tekrardan düşünelim. Millete özel bir sevgi beslemek temellendirilebilir midir yahut ne derece temellendirilebilir? Egemenliği sağlama amacıyla yapılacak hangi eylemler meşrudur? Spesifik olarak, etno-millî devletler ve millî kültürlerin kurumsal olarak korunan ürünleri mensupların bireysel iradelerinden bağımsız mıdır, bu ürünleri koruma amacıyla yapılacak eylemler ne dereceye kadar meşru olur? Milliyetçilik lehine yahut aleyhine olan bütün felsefî tartışmalar merkezine milliyetçi iddiaların ahlaki geçerliliğini alır. Bilhassa, nihai ahlaki sorun şudur: Herhangi bir milliyetçilik biçimi ahlaki olarak meşru ve hoşgörülebilir midir, eğer değilse tikel bazı biçimleri ne kadar kötüdür? (tartışmalar için bkz. Chatterjee ve Smith 2003, Feltham ve Cottingham 2010) Milliyetçi iddiaların neden savunmaya ihtiyacı vardır? Bazı durumlarda makul görünebilirler: Örneğin, devlet sahibi olamayan bazı millî grupların çektikleri, bir devlete sahip olmalarının yaşadıkları en kötü sorunları çözmelerine yardımcı olacağı fikrinin gelişmesine yardımcı olmuştur. Yine de milliyetçi iddiaları daha dikkatli biçimde incelemek için iyi nedenler vardır. En genel neden, ilk olarak millî topluluğun (cemiyetin) özel ve hatta merkezi bir ahlaki ve siyasi değere sahip olduğu, dolayısıyla ulus-devlet siyasi örgütlenmesinin de bir değere sahip olduğu gösterilmeli ve ulus-devlet lehine iddiaların normatif geçerliliğinin olduğu kanıtlanmalıdır. Bu halledildikten sonra savunma gerektiren başka şeyler de vardır: Bazı milliyetçi iddialar, en azından çağdaş yaşamın normal koşullarında insanların benimsediği çeşitli değerlerle çatışıyor gibi görünmektedir. Bu değerlerin bir kısmı liberal demokrat toplumlar için hayati değer taşırken, bir kısmı da genel olarak yaratıcılığın ve kültürün gelişimi için önemlidir. Liberal demokrat toplumlar için önemli olan değerler arasında bireysel otonomi ve iyi niyetli tarafsızlık (özellikle kendi toplumunun kültürel olarak dışındaki grupların mensuplarına karşı) sayılabilir. Kişinin ait olduğu etno-kültüre karşı özel görevlerinin olduğu iddiası, bireysel otonomi haklarıyla çatışabilir ve genellikle çatışmaktadır.

Liberal milliyetçiler klasik yaklaşımla birlikte gelen bu zorlukların farkındadır ve bu nedenle klasik milliyetçi iddialara yalnızca *prima facie* bir statü atayarak onları yumuşatırlar. Genellikle

“Milliyetçiliğin adını karartan çeşitli aşırılıklardan” bahsederler ve “milliyet düşüncesini bu aşırılıklardan ayırma” konusunda heveslidirler (Miller 1992, 2000). Bu tür düşünceli milliyetçilik yanlısı yazarlar, bu iddianın destekçileri ve karşıtları arasında süregelen felsefi tartışmaya da katılmıştır (bkz. McKim & McMahan 1997; Couture, Nielsen, & Seymour 1998; Miscevic 2000; Primoratz ve Pavkovic 2007; Sardoč 2017). Okurların bu tartışma içerisinde yollarını bulabilmeleri adına burada etno-milliyetçilerin kendi fikirlerini desteklemek için savunmaları gereken düşünceleri özetleyeceğiz (faydalı bir genel bakış için bkz. Lichtenberg 1997). Bu düşünceler üzerine inşa edilecek diğer ileri düşünceler, radikalinden ılımlısına birçok farklı milliyetçilik çeşidini savunmak için kullanılabilir.

Konuyu kısa ve öz tutmak adına her bir düşünceden kısaca bir argüman olarak bahsedilecektir zira tartışmanın kendisi bir yazıda sunulamayacak kadar geniş kapsamlıdır. Milliyetçilik lehine olan argümanlar, iki gruba bölünecektir. İlk gruptaki argümanlar, milli toplulukların yüksek değere sahip olduğunu, bu değerim kimi zaman mensuplarının bireysel çıkarlarından ortaya çıktığını, kimi zaman ise mensup bireylerinin istek ve tercihlerinden bağımsız olarak ortaya çıktığını savunur. Bu nedenle, bu argümanlara göre milli topluluklar devlet araçlarıyla ve devletçi politikalarla koruma altına alınmalıdır. İkinci grup ise kültürel değerden bağımsız olarak adli yükümlülük argümanlarını içerir ve genellikle daha az kapsamlıdır.

İlk gruptaki argümanlar tartışmanın özünü oluşturduğundan daha detaylıca sunulacaktır. Bu argümanlar, topluluğu bir tür değer kaynağı olarak ya da mensuplarını bazı önemli değerlere bağlayan bir tür aktarma aracı olarak görürler. Klasik milliyetçiler için bu argümanlar özellikle komüniterdir çünkü insanın temel özelliklerine dayanmaktadır.

Komüniter argümanların genel biçimi şöyledir: İlk olarak komüniter bir ön kabul vardır, bu ön kabule göre de tartışmasız bir iyi vardır (örneğin kişinin kimliği) ve bu iyinin edinimi ve korunması için bir tür topluluk gereklidir. Ardından etno-kültürel milletin bu görev için ideal topluluk olduğu iddiası gelir. Ardından da oldukça devletçi bir sonuca varılır: Bu tür bir topluluğun kendi kimliğini koruması ve mensuplarının kimliklerini de desteklemesi için bir tür devlet biçimine bürünmelidir. Bu tür bir argümanın vardığı sonuç, etno-milli topluluğun etno-milli bir devlet edinmeye hakkı olduğu ve onun vatandaşlarının da kendi etnik kültürlerini diğerlerinden önce görmeye hakkı ve yükümlülüğü olduğudur.

Bu argümanlardaki radikal felsefi varsayımlar genellikle komüniter gelenekten alınsa da, bunların liberal felsefeciler tarafından öne sürülmüş ılımlı biçimleri de vardır. Milliyetçilik yanlısı orijinal komüniter düşünce sistemi etno-milli kültürel gelenekleri korumaya, ortak bir millete ait olma hissine ve milletin mensupları arasındaki dayanışmaya bir değer atfeder. Bir liberal milliyetçi bunların siyasi yaşamın merkezi değerleri olmadığını ancak yine de bir değere sahip olduklarını iddia edebilir. Ayrıca, milliyetçiliğe tabandan zıt olan, salt bireycilik ve kozmopolitanizm gibi düşünceler, milliyetçiliğe kıyasla çok daha yavan, soyut ve gerekçesiz görülür. Kozmopolitanizm ile kastedilen, şunları iddia eden ahlaki ve siyasi doktrinlerdir:

- a. kişinin tüm insanlığa karşı olan ahlaki görevleri (coğrafi ya da kültürel yakınlıktan bağımsız olarak)
- b. siyasi düzenlemeler bu evrensel ahlaki yükümlülüğe sadık kalacak şekilde gerçekleşmelidir (ulus-devletlerin de üstünde olan devletler-üstü düzenlemeler biçiminde)

Milliyetçilik ve kozmopolitanizm gibi iki zıt görüş arasında kalan çoğu felsefeci genellikle bir tür liberalizm-kozmopolitanizm ve vatanseverlik-milliyetçilik karışımına sığınır. B. Barber, yazılarında Amerikan milli kimliğini karakterize eden “harika bir kozmopolitanizm ve parokalizm karışımından” bahseder (Barber 1996: 31). Charles Taylor ise “hem kozmopolitan hem de vatansever olmaktan başka seçeneğimiz yok” der (Taylor 1996: 121). Hilary Putnam beslenen bu farklı geleneklerin en iyi yanlarının sürdürülmesini, yani dar görüşlü bir vatanseverlik ile fazlasıyla soyut kozmopolitanizm arasındaki bir orta yolu öne sürer (Putnam 1996: 114). Bu orta yoldan Putnam’dan önce Berlin (1979) ve Taylor (1989, 1993) de bahsetmiştir; geçtiğimiz yirmi yılın tartışmalarında önemli bir konumda olan bu öneri tarihsel milliyetçiliğin farklı şekilde okunmasını da tetiklemiştir (örn. bkz. Miller (2005a), Sung Ho Kim (2002) ve Brian Vick (2007)). Birçok liberal milliyetçi, aşağıda sıralayacağımız argümanların oldukça zayıf versiyonlarını benimsemekte ve bunları ılımlı ya da ultra-ılımlı milliyetçi iddialarını savunmada kullanmaktadır.

Liberal ve kozmopolitan milliyetçilerin önerdiği, klasik milliyetçiliğin zayıflatıldığı ana noktalar şöyledir: İlk olarak, etno-milli iddialar yalnızca *prima facie* öneme sahiptir ve bireysel hakların üstünde değildir. İkinci olarak, meşru etno-milli iddialar kendiliğinden bir devlet hakkını doğurmazlar, ancak bir derece kültürel otonomi hakkı doğururlar. Ana otonomi modelleri toprağa dayalı ya da topraksız olabilir. Toprağa dayalı otonomi için belirli bir toprak parçası

üzerinde hakimiyetin el değiştirmesi gerekir, topraksız otonomide ise bireylerin devlet içerisindeki ikamet bölgesinden bağımsız olarak bireylere kültürel otonomi verilir (Bu iki tür otonominin karşılaştırması için bkz. Reiner Bauböck (2004) ve Will Kymlicka (2004)). Üçüncü olarak, etnik-milliyetçilik sivil vatanserverliğin altındadır, sivil vatanserverliğin de etnisite kriteri ile bir ilişkisi yoktur. Dördüncü olarak, etno-milli mitolojiler ve benzer “önemli yalanlar” yalnızca iyi niyetli ve zararsız olduklarında, yalan olmalarına rağmen ahlaki olarak izin verilebilir olduklarından, hoş görülebilirler. Son olarak, etno-milli iddiaların meşruiyeti, mensup bireylerin özgürce yaptıkları tercihlere dayanmalıdır.

3.2 Milliyetçilik Lehine Argümanlar, Klasik vs. Liberal: Topluluğun Derin İhtiyacı

Şimdi ilk gruptaki milliyetçilik yanlısı argümanlara bakalım. İlk argüman, daha sonrakilerde de olan bir varsayıma dayanır ancak bunun da ötesinde, topluluğa bir içsel değer atfeder. Daha sonraki argümanlar ise bireysel gelişim, ahlaki anlama yetisi gibi değerler üzerinden millete daha araçsal bir değer atfeder.

1. *İçsel Değer Argümanı*. Önemli anlam ve değerler yalnızca çeşitli kültürel geleneklerin doğal alanları içerisinde üretilip, aktarılabilirdiği için her etno-milli topluluk kendi içinde ve kendi başına değerlidir. Bu tür toplulukların mensupları birbirleriyle özel bir kültürel yakınlık içerisinde. Bu mensuplar, aynı dili konuştuklarından ve aynı alışkanlık ve gelenekleri paylaştıklarından ötürü kendi topluluklarının mensuplarına yabancılardan daha çok yakınlık hissederler.

2. *Gelişim Argümanı*. Etno-milli topluluk, her mensubunun gelişimi için gereklidir. Özellikle topluluğun kültürel yaşamı ile bireyin kendi yaşamının anlaşılması için gerekli olan kavram ve değerlerin edinimi, yalnızca böyle bir topluluk içerisinde gerçekleşebilir. Milliyetçilik yanlıları arasında, değer farklılıklarının milli gruplar arasındaki ayrım için elzem olup olmadığı konusunda ciddi tartışmalar gerçekleşmektedir.

Kanadalı liberal milliyetçiler Seymour (1999), Taylor ve Kymlicka, Kanada’da ayrılıkçı hareketlerin yoğun olduğu bölgelerin diğer bölgelerle arasındaki değer farklılıklarının minimal olduğuna dikkat çekmişlerdir. Taylor (1993: 155) bundan değer ayrılığının önemli bir faktör olmadığı sonucunu çıkarır.

3. *Kimlik Argümanı*. Komüniter felsefeciler kişinin kimliğini belirleyen şeyin onun doğası değil yetiştirilmesi olduğunu söyler, yani bizi bulduğumuz konuma getiren şey içinde yetiştiğimiz toplumsal ortamlar ve bağlamlardır. Bu iddianın akla yatkın olduğu açıktır. Her bireyin kimliği, onun toplumsal yaşama olan katılımına bağlıdır (bkz. MacIntyre 1994, Nielsen 1998 ve Lagerspet 2000). Kişinin ahlakı, onun olgun ve istikrarlı bir kimliğe sahip olmasına bağlı olduğundan, bireysel kimliğin gelişimini sağlayan toplumsal koşullar korunmalı ve teşvik edilmelidir. Dolayısıyla, toplumsal yaşam tikel milli kültürler üzerine kurulmalıdır.

4. *Ahlaki Anlama Yetisi Argümanı*. Özellikle önemli olan bir değer türü, ahlaki değerdir. Özgürlük ve eşitlik gibi bazı değerler evrenseldir ancak bunlar oldukça soyut ve “içi boştur”. Zengin ve “içi dolu” ahlaki değerler yalnızca tikel gelenekler içerisinde görülebilirler. Charles Taylor’ın deyişiyle “benimsediğimiz dil, bizim için iyi olanı ifade eder” (1989: 35). Millet, doğal bir ahlaki gelenek çerçevesi sunar ve dolayısıyla bir ahlaki anlama yetisi de getirir. Yani millet, ahlakın ilkokuludur.

5. *Çeşitlilik Argümanı*. Her milli kültür, insan kültürlerinin çeşitliliğine eşsiz bir katkıda bulunur. Yirminci yüzyılda bunun önde gelen savunucularından olan Isaiah Berlin şöyle yazar:

“Kültürlerin “fizyonomileri” eşsizdir: Her biri, insan potansiyalitesinin kendi zaman, mekan ve çevresindeki müthiş bir gösterimidir. Onlar üzerine kıyaslayıcı yargılara varmaktan kaçınmalıyız zira bu, ölçülemez olanın ölçülmeye çalışılması olacaktır.” (1976: 206)

(Etno-)milletin kültürün doğal birimi olduğunu varsayarsak, kültürel çeşitliliğin korunması, (etno-)milli kültürlerin saflığının kurumsal olarak korunması anlamına gelecektir. Kültürel tarzların çoğulluğu, yalnızca onların etno-milli “yaşam biçimlerine” bağlanmasıyla korunabilecek ve güçlendirilebilecektir.

David Miller, 1990 ve 2013 yıllarında yayımladığı iki eseri arasında oldukça ilginç ve sofistike bir liberal milliyetçi tutum geliştirmiştir. Miller bir topluluk içerisinde çok-kültürcü bir çeşitliliği kabul eder ancak bunları kapsayacak bir milli kimliğe de vurgu yapar. Buna örnek olarak verdiği kimlik de, İngiliz, İskoç ve diğer etnik kimlikleri kapsayan “Britanyalı” milli kimliğidir. Miller’ın talep ettiği şey, “tüm kültürel grupların mensuplarına açık olan, kapsayıcı bir kimliktir” (2013: 91). Miller, bu tür bir kimliğin temel toplumsal dayanışma için gerekli olduğunu ve bunun basitçe bir “anayasal vatanseverliği” ötesinde olduğunu iddia eder. Buna karşı şüpheli bir

yaklaşım ise şöyle olabilir: Çok-kültürlü toplumların sorunu, milli kimliğin tarihsel olarak etno-milli bağlara sahip olması ve kültürel özelliklerin (ortak dil, ortak -anıldığı haliyle- tarih, ortak gelenekler, ortak din vb.) büyük çoğunluğunun aynı olmasını gerektirmesidir. Ancak çok-kültürlü devletler genellikle birbirinden çok farklı tarihlere, dillere, dinlere ve hatta dış görünümlere sahip grupları bir araya getirir. Böyle bir durumda kapsayıcı “milli kimlik”, yalnızca ortak bir devlete sahip olma biçimindeki zayıf bir kimlikten nasıl meydana gelecektir? Burada bir ikilem ortaya çıkmaktadır. Toplumsal dayanışmayı milli kimliğe dayandırmak, milli kimliğin oldukça “içi boş” bir tanımını gerektirir ve nihayetinde tekçi bir kültürel kimliğe dönüşmeye meyillidir. İçi dolu anayasal vatanseverlik, kültürel çeşitliliği koruyarak toplumsal dayanışmayı temellendirmek için ilgi çekici bir alternatif yaklaşım olabilir.

3.3 Milliyetçilik Lehine Argümanlar: Adalet Sorunu

İkinci gruptaki argümanlar siyasi adalet ile ilgilidir ve kimlik, gelişim, kültürel değerler gibi metafiziksel iddialara dayanmaz. Bu argümanlar, milliyetçi politikaları makul (ya da hoşgörülebilir, hatta bazen zorunlu) hale getiren gerçek ya da sözde durumlara başvurur. Bu durumlara örnek olarak (a) dünyanın büyük çoğunluğunun ulus-devlet biçiminde örgütlenmiş olması (ki bir ulus-devlet oluşturmak isteyen her yeni grup oturmuş bir modeli takip edebilsin) ya da (b) milliyetçi politikaları meşru hale getirebilecek öz-savunma durumları ya da geçmiş adaletsizliklerin onarılması durumları verilebilir. Bazı argümanlar ise millet olma durumunun eşitlik gibi önemli siyasi ürünlerin uygulanmasına yardımcı olabildiğini öne sürer.

1. *Kolektif Kaderi Tayin Hakkı Argümanı*. Yeterli boyutta olan bir grup insan, mensupları bunu istediği takdirde kendi kendilerini yönetme hakkına *prima facie* olarak sahiptir. Etno-milli devlete ve etnik merkezli kültürel kurum ve pratiklere sahip olma hakkı, temelde mensupların demokratik iradesine dayanır. Bu argüman, (etno-)milli iddiaların meşruiyetinin milletin mensuplarının iradesinden geldiğini öne sürer, dolayısıyla liberal milliyetçilik için oldukça uygun bir argümandır. Ancak milletin taleplerini onu oluşturan bireylerin tercihlerinden önce ve üstün gören komüniterler için bu argüman uygun değildir.

2. *Öz-Savunma ve Geçmiş Adaletsizliklerin Onarılması Hakkı Argümanı*. Baskı ve adaletsizlik, bunlara maruz kalan gruplara ayrılmak için meşru bir neden ve hak verir. Eğer bir azınlık grup, her bir mensubu çoğunluk grubun en kötü durumdaki mensubundan dahi daha kötü durumda olacak şekilde bir baskıya uğratılmışsa, o halde azınlık grup lehine olan milliyetçi iddialar ahlaki

olarak makuldür. Bu argüman, liberal açıdan kabul edilebilir olan bir “onarıcı hak” ortaya çıkarır (bu tartışma için bkz. Kukathas ve Poole 2000, Buchanan 1991, Waldron 1992).

3. *Eşitlik Argümanı*. Bir azınlık grubun mensupları, günlük yaşamlarını idame ettirmede baskın kültürün mensuplarının diline ve kültürüne dayanmak durumunda olduklarından, onlara kıyasla çoğu zaman dezavantajlı konumdadırlar. Dolayısıyla, liberal tarafsızlık ilkesi, çoğunluğun onlara ayrıcalıklı haklar tanımak gibi bazı temel kültürel ürünler sağlaması gerektirir (bkz. Kymlicka 1995b, 2001 ve 2003b). Azınlık gruba kendine ait bir kurumsal yapı hakkı sağlamak ya da azınlık gruplara kurumsal koruma sağlamak, eşitliği sağlamada ve ulus-devleti daha ılımlı bir çok-kültürlü devlete çevirmenin önemli yollarıdır.

4. *Başarı Argümanı*. Ulus-devlet, geçmişte eşitlik ve demokrasiyi sağlamada başarılı olmuştur. Etno-millî dayanışma, zenginliğin daha eşitlikçi bir dağılımı için güçlü bir motivasyondur (Miller 1995; Canovan 1996, 2000). Ulus-devlet ayrıca geleceğin topluluklarının da ahlaki yaşamını korumada önemli bir rol oynayacaktır zira küreselleşme ve asimilasyon gibi tehditlere karşı durabilen yegâne siyasi kurum, ulus-devlettir (bu argümanın daha detaylı, eleştirel bir tartışması için bkz. Mason 1999).

Andreas Wimmer (2018), ulus-devletin tarihsel başarısı üzerine ilgi çekici bir tartışma sunar (Knott, Tolz, Green, & Wimmer (2019)’da tartışılmıştır).

Bu siyasi argümanlar, komüniter argümanlarla birleştirilebilir. Ancak, tek tek incelediklerinde perspektiflerinin etno-kültürel açıdan çoğulcu toplumlara daha uygun olan bir “liberal kültürcülük” sundukları görülür. Klasik milliyetçilikten, Tamir ve Nielsen’in liberal milliyetçiliğinden dahi daha uzak olan bu düşünce, her türlü komüniter felsefi zeminden kaçınır (detaylı bir sunumu ve savunması için bkz. Kymlicka 2001, 2007b; kısa bir özet için bkz. Kymlicka 2003a; Gans 2003). İlimli bir ulus inşası fikri, her grubun kendi “onarıcı hakkına” sahip olduğu ancak kendini izole etmek yerine diğer alt-topluluklar ile birlikte ortak, kapsayıcı bir sivil kültüre katılım gösterdiği açık bir çok-kültürcülüğe işaret eder. Çoğulcu toplumların çokluğu ve milletler arası etkileşimin yoğunluğu göz önüne alındığında, bu tür bir açıklık birçok kişi için istikrarlı bir toplumsal ve siyasi yaşamın tek garantörü olarak görülür (bkz. Shapiro ve Kymlicka arasındaki 1997 tarihli tartışma).

Genel olarak, liberal milliyetçi konum oldukça ılımlı ve sivildir ve lehine söylenebilecek çok şey vardır. Kültürel toplulukların liberal bir siyasi ahlak ile siyasi olarak korunmasını sağlamak adına sezgilerimize rehberlik etmeye çalışır. Elbette bu, evrensel liberal ilkeler ile kişinin etno-kültürel milletine tikel bağlılığı arasında bir uyumsuzluk sorunu ortaya çıkarır. Tamir gibi oldukça liberal olan milliyetçiler, etno-kültürel milliyeti, devlet olma zorunluluğundan koparır. Ayrıca, kişinin ülkesine beslediği sevgi de onların düşüncesinde evrensel faktörler ile yumuşatılmıştır, ikisi arasındaki çatışmalarda da evrensel olan milli olanın önündedir (Tamir 1993: 115; 2019; Moore 2001; Gans 2003). Felsefi milliyetçiler arasında, bir görüşün ne derece yumuşatıldığı ve tavize zorlandığında milliyetçilikten çıkacağına dair tartışmalar gerçekleşmektedir (Örn. Canovan 1996, Tamir'in ulus-devlet idealini ve dolayısıyla milliyet fikrini terk ettiğini iddia eder; Seymour (1999) Taylor ve Kymlicka'yı milliyetçi programlara sırt çevirmekle ve çok-kültürcülüğe yönelmekle suçlar). Ayrıca, bazı liberal milliyetçilerin eserlerinde sıklıkla kozmopolitan çıkarlar öne sürülmektedir (Nielsen 1998-99; daha sosyolojik bir yaklaşım için bkz. Delanty ve Kumar 2006).

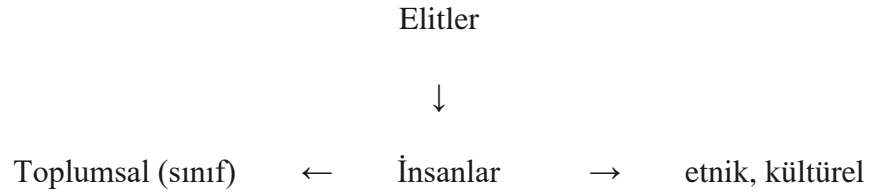
Son yirmi yılda milliyetçilik meselelerinin uluslararası düzen ile ilgili tartışmalara entegrasyon artarak gerçekleşmektedir. Bu iki alan arasındaki ana kavramsal bağ, ulus-devletlerin uluslararası düzenin doğal, istikrarlı ve uygun birimleri olduğu iddiasıdır. Bununla ilişkili bir başka tartışma da küreselleşme sürecinde azınlıkların rolü üzerinedir (bkz. Kaldor 2004). Her şey göz önüne alındığında bu iki yaklaşım nihayetinde aynı noktaya gelebilir: Çok-kültürcü liberal bir milliyetçilik ile ılımlı, farklılıklara saygılı bir kozmopolitanizmin birçok ortak noktası vardır.

3.4 Popülizm ve Milliyetçiliğin Yeni Bir Yüzü

Popülizm, içinde sağcı ve solcu versiyonlar barındıran kapsayıcı bir terimdir. Bu bölümde ise geleneksel milliyetçi seleflerine oldukça yakın olan sağcı popülist hareketlerin üzerinde durulacaktır. Milliyetçi meselelerin sağcı popülistler tarafından öne sürüldüğü Avrupa ve ABD'deki durum büyük oranda budur (Pierre-Andre Taguieff, 2015 tarihli kitabında popülizmi bir tür milliyetçilik olarak sunar ve "milliyetçi-popülist" terimini türetir).

Milliyetçiliğin sağcı popülistlerin ilgisini çeken tek "izm" olduğu git gide bariz hale gelmiştir. Yaşanılan göçmen krizi de kişinin popülist biçimde, milliyetçiliğin dahi ötesine geçerek kendini dilsel-kültürel topluluk (örn. ilki için "Biz Fransızlar", ikincisi için ise "Biz Hristiyanlar" ile başlayan cümleler kullanılabilir) ile tanımlamasını tekrardan popüler hale getirmiştir.

Jan-Werner Müller (2016) ve Cas Mudde (2007) her popülizmin oldukça basit olduğunu söyler ve onu “içi boş” olarak tanımlar. Mudde bunu şöyle açıklar: “Popülizm, toplumu “saf insanlar” ve “yozlaşmış elitler” olarak iki farklı homojen ve birbirine düşman gruba ayıran içi boş bir ideolojidir. Politikanın insanların genel iradesinin dışavurumu olması gerektiğini savunur” (2007: 23). Böyle tanımlanan popülizmin iki karşıtı vardır: Elitizm ve çoğulculuk. İlk olarak elitler vs. insanlar (altta kalmış zümre) karşıtlığı vardır. İkinci olarak ise “insanları” karakterize eden iki farklı şey saptamak mümkündür: bunlardan biri toplumsal statü (sınıf, gelir seviyesi vs.), diğeri de etnik ya da kültürel aidiyettir (bkz. de Cleen 2017).

İkinci, yatay boyut genellikle sol popülizm ile sağ popülizmin ayrılık noktasıdır ve orta yolcu bir popülist seçeneğe de açık kapı bırakır. Klasik etnik milliyetçiliği ele alalım. Sağcı popülizm ile böyle bir milliyetçilik arasındaki ilişki oldukça sıkıdır. Bu, bazı teorisyenlerin (Taguieff 2015) “milliyetçi popülizmi” tek popülizm türü olarak öne sürmesine neden olmuştur. Bu terim, popülizm ile etnik milliyetçiliğin sentezini tam olarak ortaya koyar. Popülizmden genel bir anti-elitizm alır: Milletın lideri, doğrudan insanlara seslenmekte ve insanların çıkarını gözetmektedir. Milliyetçilikten ise insanları karakterizasyonunu alır: Bu topluluk, genellikle bir devlete sahip olan etnik bir topluluk ya da etno-millettir. Mudde eserinde sağcı popülistlerin, gerçek milleti oluşturan ve saflığı dışarıdan gelenler tarafından kirletilen insanları temsil ettiği iddiasını belgeler. ABD’de, Tea Party gibi son dönemlerdeki göçmen dalgaları, terörist saldırılar ve büyüyen ekonomik kutuplaşma gibi sorunlar sonucunda ortaya çıkan hareketlerden bahsedilebilir. Burayı kısa tutmak adına, milliyetçi popülizmin diğeri ana popülist alternatifinden bahsetmeliyiz. Almanya gibi diğeri bazı ülkelerde bazı popülist gruplar-partiler (örn. Alman AFD partisi) yalnızca etno-milli bir kitleye değil, daha farklı kitlelere (genellikle dini) seslenirler. Bazıları buna etno-milliyetçiliği de ekler. Bu durum, Riva Kastoryano (2006)’nın deyimiyle “uluslarötesi milliyetçiliği” doğurur.

İlginç şekilde, liberal milliyetçilik popülistlerin pek ilgisini çekmez. Teorik açıdan, Tamir (2019)'un kendi liberal milliyetçiliğini Trump ve Boris Johnson gibi demagogların tehlikesine karşı iyi bir koruma olarak gördüğünden bahsedilebilir (ancak kenisi “popülist” tanımını yapmaktan kaçınır, bkz. 2019: 31).

Popülizmin yükselişi, üzerine çalışılması gereken siyasi oyun alanını da değiştirmektedir. Hoşgörülü (liberal milliyetçi ya da anti-milliyetçi) görüşler, göçmen kriziyle damgalanmış bu popülist çağda yeni sorunlarla yüzleşmektedir. Geleneksel olarak askeri meselelere atfedilen tehlike ortadan kalktığı için, milliyetçi popülistler ülkelerine gelen çocuklu yabancı aileler üzerinden yeni bir sözde tehlike inşa etmek zorundadır. Eğer tahminler doğruysa, politikacılar ve teorisyenler büyük bir değişimle karşılaşacak demektir. Vatanseverlik-milliyetçilik ile kozmopolitanizm arasındaki geleneksel karşıtlığın çehresi artık değişmiştir: Günümüzdeki esas karşıtlık yabancılara ve göçmenlere karşı duyulan genel bir tiksinti ile onlara karşı merhametli ve kabulcü bir yardımseverlik arasındadır. Son olarak, popülist bir “insanımız” (biz-topluluk) anlayışı yalnızca milliyetçi bir kapsayıcılıkta değildir, bunun ötesindedir. Önemli olan, popülist tercihlerin karmaşık karakteridir. Milliyetçilik üzerine gelecekte yapılacak akademik çalışmaların, bahsettiğimiz yeni karşıtlığa değinmek ve milliyetçilik çeşitlerinin onunla ilişkisini belirlemek amacıyla bu yeni ve zorlu alan üzerine odaklanması oldukça muhtemeldir (bkz. Breuilly, Hutchinson ve Kaufmann (2019)'da milliyetçilik ve popülizm üzerine derlenmiş yazılar; göç meselesi için ise *Nation and Nationalism*, (2019)).

3.5 Küresel Bağlamda Ulus-Devlet

Göç krizi, küresel bağlamda ulus-devletin milliyet tartışmalarında merkezi bir siyasi tartışma konusu haline gelmesine neden oldu. Günümüz olaylarına geçmeden, bu kriz öncesi son durum özetlenmesi gerekmektedir. İlk olarak, toprak ve millet ve küresel adalet sorunları üzerine tartışmalara bakalım.

Liberal milliyetçiler, etnik devlet “mülkiyeti” ile egemenlik ve toprak hakimiyeti arasındaki geleneksel milliyetçi bağı, geleneksel halinden çok daha esnek ve sofistike bir temelde korumak isterler. Tamar Meisels “toprak sınırlarını belirlerken halihazırda mevcut olan milli yerleşimleri temel almayı” savunur zira bu fikir hem “liberal temellere sahip” olduğundan hem de liberal milli bir yaklaşımı içerdiğinden (2009: 159) liberal bir milli self-determinasyon doktrinine dayanır. Meisels bunu Chaim Gans'ın (2003) “tarihsel hakkı” “millet için kurucu değeri olan

toprak hakkı” olarak yorumlayan fikriyle birleştirir. Bu şekilde “kurucu topraklar üzerindeki iddialar olarak anlaşılan tarihsel argümanları”, mevcut yerleşime dayalı argümanı ile birleştirir ve bunların karşılıklı uygulanması üstünde durarak, bu kombinasyonu “liberal milliyetçi varsayımlara ve fikirlere dayalı ve en yakın olarak onlarla ilişkili” olarak sunar (Meisels 2009: 160). Meisels yine de belirli bir toprak parçası ile birden fazla etnik grubun kurucu bağlarının olabileceğini belirtir ve bu nedenle yerleşime dayalı hak iddialarında da rekabet ortaya çıkabileceğini söyler (Yack (2012: 203ff) de aynı noktadan çıkıp çok daha karamsar sonuçlara ulaşır). Ancak yirminci yüzyılın etno-millî çatışmaları göz önüne alındığında, yalnızca *modus vivendi* düzenlemeleri ile birbirine bağlı olan, izole ve kapalı alt-topluluklara bölünmüş ve kültürel olarak çoğulcu devletler içsel olarak istikrarsızdır. Dolayısıyla istikrar için liberal kültürçülerin hayalini kurduğu çoğulcu toplumun, kültürel gruplar arasında oldukça yoğun devlet-üstü etkileşim teşvik etmesi gerekir ki güvensizlik ve önyargının önüne geçilebilsin.

Peki sınır hangi noktada koyulmalıdır? Coğrafi açıdan açık ve etkileşim içinde olan birçok toprak parçası olduğu göz önüne alındığında, bu soru akla gelmektedir. Kıta sahalarının coğrafi genişliğini düşündüğümüzde ve buna hem günümüzde bölgeler arası etkileşimin kolaylaşmasını hem de daha önemlisi toprak ve iklimin sağladığı ekolojik bağlılığı eklediğimizde, daha sert milliyetçi düşünceleri ciddi felsefi tartışmalarda öne sürülmediğini görüyoruz. Bunun yerine, bu tür tartışmalarda öne sürülen en milliyetçi görüşler dahi, Miller’ın burada sıralanan eserlerinde de örneklediği üzere, oldukça ılımlı oluyor. Miller’ın ulus-devletlere dayalı bir küresel adalet sistemi üzerine sunduğu tipik bir düşünceye bakalım: Belirli bir ülkenin ya da bir grup ülkenin gelişimini sağlayacak projeler amacıyla GSYH’nin belirli bir oranını kenara ayırmak, bir milli onur meselesi haline gelebilir (2013: 182).

Bu da bizi, günümüzde oldukça şiddetli tartışmalara neden olan göç konusuna getiriyor. Göç konusu, Avrupa’daki popülist hareketlerin ana odak noktasını oluştururken, ABD’de de ana tartışma konularından birini oluşturuyor. Dolayısıyla göç ve göçe karşı gösterilen milliyetçi popülist reaksiyon, önümüzdeki on yılda milliyetçi ve kozmopolitan görüşlerin ana tartışma alanını meydana getiriyor.

Şimdi tartışmanın milliyetçi tarafına göz atalım. Liberal milliyetçiler, özellikle de Miller, göç meselesiyle ilgili detaylıca düşünülmüş bazı fikirler öne sürmüştür. Miller’ın öne sürdüğü fikre göre mülteciler, geldikleri ülkelerindeki durum düzeline kadar geçici olarak sığınma talep

edebiliyor ancak ekonomik göç ise sınırlandırılmaktadır. Miller, eşitlik, fırsat ve refah gibi konularda küresel bir standart olabileceği fikrine karşı çıkmakta ve eşitliğin bağlamına bağlı olmadan tartışılmayacağını savunmaktadır. İnsanların asgari yaşam şartlarına erişim hakkı vardır ancak göçme hakkı yalnızca potansiyel göçmenin ülkesinde denenebilecek bütün çözümler denendikten sonra bir son çare olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak Miller aynı zamanda milletlerin mülteci kabul etme sorumluluğunun bu potansiyel göçmenlerin kendi çıkarları ve göçmen kabul eden millet topluluklarının kendi karakter ve yapılarını koruma çıkarları gibi faktörler ile de dengelendiğini iddia etmektedir.

Eğer liberal milliyetçilerle aynı fikirde olacaksak, göçmenlerin ihtiyaç duyduğu yardımın dinamiklerini soruşturabiliriz. Bu üç ayrı aşamada olacaktır: İlki, ivedi yardım ihtiyacı ve bunun sağlanması (açlıktan ölümler, donma, acil sağlık sorunları vb.), ikincisi, göçmenlerin yerleştirilmesi ve öğrenim süreci (hem göçmenler hem de kabul eden ülke tarafında), üçüncüsü de, ev sahibi ülkede görece istikrarlı bir hayat sağlayacak bir tür vatandaşlık aşaması.

İlk aşamada, ivedi yardım hem normatif hem de nedensel olarak ilkin gerçekleşir, yani mültecilerin ülkeye kabulü (mültecilere ülkelerinden ayrılıp, ev sahibi ülkelere geçiş süreçlerinde yardımcı olunmalıdır). Uzun vadede mültecilerin misafirliği, onlara iş ve eğitim imkanlarının sağlanmasını içermelidir.

Ancak bundan fazlası da vardır. Bu iyilik yükümlülüğü, daha geniş bir küresel çapta işlemelidir. Kok-Chor Tan, negatif radikal görüşlerin arasında bir orta yol olarak şunu sunar: “Sınırlı vatansever tezin, adaletin tam olarak sağlanmadığı bir dünyada uygulandığında ihtiyaç duyduğu şey, vatanseverlerin küresel adalet ile ilgili sorumluluklarını ciddiye alması ve daha adil bir dünya düzeni için aktif olarak mücadele etmeleridir ki, böylece vatansever iltimasları meşru bir hal alabilsin. Kendi vatandaşlarına özel bir ilgi ve alaka besleyebilirler ancak arka plandaki adaletsizlikleri asgari düzeye indirmek adına ve daha eşitlikçi bir dünya için samimi bir şekilde çalışmaları gerekir” (2004: 161). Dolayısıyla önümüzde iki teorik yol vardır: İlki, iyilik ve hayırseverlikçi yolu kabul etmek, ikincisi de Üçüncü Dünya ülkelerindeki sefalet ve açlık gibi sorunlara uluslar-aşırı müdahalelerle çözmektir. Bu ikinci modele “daha kalıcı çözümler ile hayırseverlik modeli” adını verelim. Bu model, popülizm ve mülteci krizi gibi yirmi yıl önce ortalarda olmayan ve milliyetçiliğin de içinde bulunduğu bağlam ile ilişkilidir.

4. Sonuç

Milliyetçilerin savunduğu iddiaları sunarken, radikal olanlardan liberal olanlara doğru bir sıra izledik. Bu iddialar için sunulan argümanları incelerken de, kültür üzerine halihazırda mevcut olan radikal komüniter varsayımlar üzerine dayalı, metafiziksel olarak talepkar olan komüniter argümanları sunduk. Buna örnek olarak, etno-kültürel milletin, bireyler için en önemli olan topluluk türü olduğu iddiası verilebilir. Bu, ilginç ve saygı duyulabilir bir iddiadır ancak makullüğü henüz yerleşmiş değildir. Milliyetçilik üzerine gerçekleşen ahlaki tartışmalar, argümanların ihtiraslarını bastıran ancak onları daha makul hale getiren bir dizi zayıflatma ile sonuçlanmıştır. Bu zayıflatmaların kaynağı büyük oranda liberal milliyetçilerdir. Bir devletin tek ve baskın bir etno-kültürel gruba ait olması yönündeki eski, milliyetçi ideali terk eden liberal milliyetçiler, kişinin birçok farklı kültür ve topluluk ile kendini tanımlamasının onun sosyal kimliği için önemli olduğu fikrine daha olumlu yaklaşıma başlamışlardır. Liberal milliyetçiler aynı şekilde uluslar-aşırı sorunlara da daha duyarlı hale gelmiş ve daha kozmopolitan bir bakış açısını benimsemeye gitgide daha gönüllü hale gelmeye başlamışlardır. Liberal milliyetçilik, adalet ile ilgili sorunlar için de daha ılımlı ve hem felsefi hem de metafiziksel olarak daha az sorunlu argümanlar getirmiştir. Bu argümanlar etno-kültürel mensubiyetin pratik öneminin, etno-kültürel grupların yaşadıkları adaletsizliklerin onarılmasının, demokratik siyasal örgütlenme (political association) haklarının ve etno-kültürel bağlar ile ilişkilerin toplumsal düzenlemeleri uygulamadaki rolünün üzerinde durmaktadır.

Mülteci krizi ve sağcı popülizm gibi günümüz olayları, milliyetçiliğin pratik ve teorik alanını oldukça değiştirmiştir. Geleneksel milliyetçilik hala önemini korusa da, popülist milliyetçilik çok daha fazla ilgi çekmektedir: Popülist milliyetçilik ile ilgili yeni teoriler üretilmekte, tartışılmakta ve gitgide daha merkezi bir yer işgal etmeye başlamaktadır. Diğer yandan göç krizi de geleneksel “uzaktaki yabancılarla dayanışma” üzerine kurulu kozmopolitanizm yerine “kapına dayanan mültecilere yardım etme” sorununu getirmiştir. Elbette mevcut krizin nedenleri, geçmiş kozmopolitanların ilgilendiği sorunların nedenleriyle aynıdır: Savaşlar, metaların küresel çapta büyük bir eşitsizlikle dağılımı, hastalık ve iklim felaketleri tehlikeleri. Teorinin şimdiki görevi bu büyük sorunlar ile yeni tartışma alanında artık merkezi bir yer edinmiş olan yeni sorunlar arasında ilişki kurmaktır. Bu zorlu iş, geçmiştekine kıyasla hem nispeten yeni sözcük ve terimler ile hem de yeni siyasi çerçeveler içerisinde formüle edilmektedir.

Bibliyografi

Giriş

Bu, milliyetçilik literatürüne kolay okunabilir ve faydalı bir giriş sunan kitapların listesidir. İlk olarak, birbirine zıt görüşleri savunan, günümüz sosyal biliminin iki klasiği şunlardır:

- Gellner, Ernest, 1983, *Nations and Nationalism*, Oxford: Blackwell.
- Smith, Anthony D., 1991, *National Identity*, Harmondsworth: Penguin.

Liberal milliyetçiliğin üç sunuşu, ikisi bu düşünceye en iyi girişi sunan Yael Tamir'e aittir:

- Miller, David, 1995, *On Nationality*, Oxford: Oxford University Press.
doi:10.1093/0198293569.001.0001
- Tamir, Yael, 1993, *Liberal Nationalism*, Press, Princeton, NJ: Princeton University Press.
- —, 2019, *Why Nationalism*, Princeton: Princeton University Press.

İki kısa ve okuması kolay giriş kitabı şunlardır:

- Özkirimli, Umut, 2010, *Theories of Nationalism: A Critical Introduction*, second edition, London: Palgrave Macmillan. First edition is 2000; third edition is 2017.
- Spencer, Philip and Howard Wollman, 2002, *Nationalism, A Critical Introduction*, London: Sage.

Milliyetçiliğin ahlakı üzerine yazılmış en kaliteli felsefi makaleler barındıran en iyi iki antoloji şunlardır:

- McKim, Robert and Jeff McMahan (eds), 1997, *The Morality of Nationalism*, Oxford: Oxford University Press.
- Couture, Jocelyne, Kai Nielsen, and Michel Seymour (eds.), 1998, *Rethinking Nationalism, Canadian Journal of Philosophy*, Supplement Volume 22, Calgary, AB: University of Calgary Press.

Tartışma şunlarda da devam etmektedir:

- Miscovic, Nenad (ed), 2000, *Nationalism and Ethnic Conflict: Philosophical Perspectives*, La Salle and Chicago: Open Court.

- Dieckoff, Alain (ed.), 2004, *The Politics of Belonging: Nationalism, Liberalism, and Pluralism*, Lanham: Lexington.
- Primoratz, Igor and Aleksandar Pavković (eds), 2007, *Patriotism, Philosophical and Political Perspectives*, London: Ashgate.
- Breen, Keith and Shane O’Neill (eds.), 2010, *After the Nation? Critical Reflections on Nationalism and Postnationalism*, London: Palgrave Macmillan.
doi:10.1057/9780230293175

Genel olarak milliyetçiliğe iyi ve kısa bir giriş için:

- Grosby, Steven, 2005, *Nationalism: A Very Short Introduction*, Oxford: Oxford University Press.

Milliyetçiliğin cinsiyet üzerine bir eleştirisi için:

- Yuval-Davis, Nira, 1997, *Gender & Nation*, London: Sage Publications.
- Heuer, Jennifer, 2008, “Gender and Nationalism”, in Herb and Kaplan 2008: vol. 1, 43–58.
- Hogan, Jackie, 2009, *Gender, Race and National Identity: Nations of Flesh and Blood*, London: Routledge.

Komüniter vs. bireycilik tartışmasına en iyi giriş için:

- Avineri, Shlomo and Avner de-Shalit (eds.), 1992, *Communitarianism and Individualism*, Oxford: Oxford University Press.

Kültürcü iddiaların milliyetçi olmayan bir savunusu için:

- Kymlicka, Will (ed.), 1995a, *The Rights of Minority Cultures*, Oxford: Oxford University Press.

İlimli liberal milliyetçiliğin felsefi bir savunusu için:

- Gans, Chaim, 2003, *The Limits of Nationalism*, Cambridge: Cambridge University Press.
doi:10.1017/CBO9780511490231

Bunun Orta Avrupa’daki pratiği için:

- Auer, Stefan, 2004, *Liberal Nationalism in Central Europe*, London: Routledge.

İyi düşünülmüş ve polemikçi bir eleştiri için:

- Barry, Brian, 2001, *Culture and Equality: An Egalitarian Critique of Multiculturalism*, Cambridge, MA: Polity Press.
- Kelly, Paul, 2015, “Liberalism and Nationalism”, in *The Cambridge Companion to Liberalism*, Steven Wall (ed.), Cambridge: Cambridge University Press, 329–352. doi:10.1017/CBO9781139942478.018

Rasyonel tercih teorisi ve motivasyon analizi ile yazılmış, genel olarak dayanışma ve tikel olarak milliyetçiliği analiz eden ilgi çekici eleştiriler için:

- Hardin, Russell, 1985, *One for All, The Logic of Group Conflict*, Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Yack, Bernard, 2012, *Nationalism and the Moral Psychology of Community*, Chicago: University of Chicago Press.

Milliyetçilik üzerine üretilmiş sosyoloji ve siyaset bilimi alanlarındaki eserlerin geniş bir özeti için:

- Motyl, Alexander (ed.), 2001, *Encyclopedia of Nationalism*, Volumes I and II, New York: Academic Press.

Aynı konu üzerine sofistike bir ansiklopedik bakış için:

- Herb, Guntram H. and David H. Kaplan, 2008, *Nations and Nationalism: a Global Historical Overview*, four volumes, Santa Barbara, CA: ABC Clio.

Milliyetçi hakimiyet altında yaşam üzerine detaylı bir sosyolojik çalışma için:

- Billig, Michael, 1995, *Banal Nationalism*, London: Sage Publications.

Kozmopolitanizm lehine ve aleyhine, alanın en iyileri tarafından yazılmış kısa makaleler içeren, okuması kolay, kısa bir antoloji için:

- Cohen, Joshua (ed.), 1996, *For Love of Country: Debating the Limits of Patriotism*, Martha Nussbaum and respondents, Boston, MA: Beacon Press

Referanslar

- Anderson, Benedict, 1983 [2006], *Imagined Communities*, London: Verso; revised edition, 2006.

- Aron, Raymond, 1962, *Paix et guerre entre les nations*, Paris: Calmann-Levy. Translated as *Peace and War: A Theory of International Relations*, Richard Howard and Annette Baker Fox (trans), Garden City, NY: Doubleday, 1965.
- Auer, Stefan, 2004, *Liberal Nationalism in Central Europe*, London: Routledge.
- Avineri, Shlomo and Avner de-Shalit (eds.), 1992, *Communitarianism and Individualism*, Oxford: Oxford University Press.
- Balibar, Etienne and Immanuel Wallerstein, 1988 [1991], *Race, nation, classe: les identités ambiguës*, Paris: Editions La Découverte; translated as *Race, Nation, Class: Ambiguous Identities*, Chris Turner (trans.), London-New York: Verso.
- Barber, Benjamin R., 1996, “Constitutional Faith”, in J. Cohen (ed.) 1996: 30–37.
- —, 1996, *Jihad Vs. McWorld: How Globalism and Tribalism are Reshaping the World*, New York: Ballantine Books.
- Barry, Brian, 1999, “Statism and Nationalism: a Cosmopolitan Critique”, in Shapiro and Brilmayer 1999: 12–66.
- —, 2001, *Culture and Equality: An Egalitarian Critique of Multiculturalism*, Cambridge, MA: Polity Press.
- Bauböck, Reiner, 2004, “Territorial or Cultural Autonomy for National Minorities?”, in Dieckhoff 2004: 221–258.
- Bechhofer, Frank and David McCrone (eds.), 2009, *National Identity, Nationalism and Constitutional Change*, London: Palgrave Macmillan. doi:10.1057/9780230234147
- Bell, Duncan (ed.), 2008, *Political Thought and International Relations: Variations on a Realist Theme*, Oxford: Oxford University Press.
- Berlin, Isaiah, 1976, *Vico and Herder: Two Studies in the History of Ideas*, London: The Hogarth Press.
- —, 1979, “Nationalism: Past Neglect and Present Power”, in *Against the Current: Essays in the History of Ideas*, London: Hogarth Press, 333–355.
- Betts, Alexander and Paul Collier, 2017, *Refuge: Transforming a Broken Refugee System*, London: Penguin.
- Billig, Michael, 1995, *Banal Nationalism*, London: Sage Publications.
- —, 2017, “Banal Nationalism and the Imagining of Politics”, in *Everyday Nationhood: Theorising Culture, Identity and Belonging after Banal Nationalism*, Michael Skey and Marco Antonsich (eds.), London: Palgrave Macmillan UK, 307–321. doi:10.1057/978-1-137-57098-7_15
- Blake, Michael, 2013, *Justice and Foreign Policy*, Oxford: Oxford University Press. doi:10.1093/acprof:oso/9780199552009.001.0001
- Breuilly, John, 2001, “The State”, in Motyl (ed.) 2001: Volume 1.

- —, 2011, “On the Principle of Nationality”, in *The Cambridge History of Nineteenth-Century Political Thought*, Gareth Stedman Jones and Gregory Claeys (eds.), Cambridge: Cambridge University Press, 77–109. doi:10.1017/CHOL9780521430562.005
- Breuilly, John, John Hutchinson, and Eric Kaufmann (eds), 2019, special issue on populism and nationalism in *Nations and Nationalism*, 25(1): 1–400.
- Brubaker, Rogers, 2004, “In the Name of the Nation: Reflections on Nationalism and Patriotism1”, *Citizenship Studies*, 8(2): 115–127. doi:10.1080/1362102042000214705
- —, 2013, “Language, Religion and the Politics of Difference”, *Nations and Nationalism*, 19(1): 1–20. doi:10.1111/j.1469-8129.2012.00562.x
- —, 2015, *Grounds for Difference*, Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Buchanan, Allen, 1991, *Secession: The Morality of Political Divorce from Fort Sumter to Lithuania and Quebec*, Boulder: Westview Press.
- —, 2004, *Justice, Legitimacy, and Self-Determination: Moral Foundations for International Law*, Oxford: Oxford University Press. doi:10.1093/0198295359.001.0001
- Buchanan, Allen and Margaret Moore (eds.), 2003, *States, Nations and Borders: The Ethics of Making Boundaries*, Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9780511613937
- Butt, Daniel, Sarah Jane Fine, & Zofia Stemplowska (eds), 2018, *Political Philosophy, Here and Now: Essays in Honour of David Miller*, Oxford: Oxford University Press.
- Calhoun, Craig, 2007, *Nations Matter. Culture, History, and the Cosmopolitan Dream*, London: Routledge. doi:10.4324/9780203960899
- Canovan, Margaret, 1996, *Nationhood and Political Theory*, Cheltenham: Edward Elgar.
- —, 2000, “Patriotism Is Not Enough”, *British Journal of Political Science*, 30(3): 413–432. doi:10.1017/S000712340000017X
- —, 2001, “Sleeping Dogs, Prowling Cats and Soaring Doves: Three Paradoxes in the Political Theory of Nationhood”, *Political Studies*, 49(2): 203–215. doi:10.1111/1467-9248.00309
- Carens, Joseph H., 2013, *The Ethics of Immigration*, Oxford: Oxford University Press.
- Casertano, Stefano, 2013, *Our Land, Our Oil! Natural Resources, Local Nationalism, and Violent Secession*, Wiesbaden: Springer Fachmedien Wiesbaden. doi:10.1007/978-3-531-19443-1
- Chatterjee, Deen K. and B. Smith (eds.), 2003, *Moral Distance*, special issue of *The Monist*, 86(3): 327–515.
- Christiano, Thomas, 2008, “Immigration, Community and Cosmopolitanism”, in *San Diego Law Review*, 933(Nov–Dec): 938–962.

- —, 2012, “The Legitimacy of International Institutions”, in *The Routledge Companion to Philosophy of Law*, Andrei Marmor (ed.), London: Routledge, pp. 380–394.
- Christiano, Thomas and John Christman (eds.), 2009, *Contemporary Debates in Political Philosophy*, Oxford: Wiley Blackwell. doi:10.1002/9781444310399
- Cohen, Joshua (ed.), 1996, *For Love of Country?* (Martha C. Nussbaum with respondents), Boston, MA: Beacon Press.
- Colm Hogan, Patrick, 2009, *Understanding Nationalism: On Narrative, Cognitive Science and Identity*, Ohio: Ohio State University Press.
- Connor, Walker, 1994, *Ethnonationalism: The Quest for Understanding*, Princeton: Princeton University Press.
- Conversi, Daniele, 2002, *Ethnonationalism in the Contemporary World: Walker Connor and the Study of Nationalism*, London: Routledge.
- —, 2018, “Introduction: Why a State Is Not a Nation – and Whether Economics Really Matters. Walker Connor 50 Years On”, *Nations and Nationalism*, 24(3): 497–505. doi:10.1111/nana.12441
- Couture, Jocelyne, Kai Nielsen, and Michel Seymour (eds.), 1998, *Rethinking Nationalism*, *Canadian Journal of Philosophy*, Supplement Volume 22, Calgary, AB: University of Calgary Press.
- Crowley, Brian Lee, 1987, *The Self, the Individual and the Community*, Oxford: Clarendon Press.
- Dagger, Richard, 2009, “Individualism and the Claims of Community”, in Christiano and Christman 2009: 303–332. doi:10.1002/9781444310399.ch17
- de Cleen, Benjamin, 2017, “Populism and Nationalism”, in Cristóbal Rovira Kaltwasser, Paul Taggart, Paulina Ochoa Espejo, and Pierre Ostiguy (eds.), *The Oxford Handbook of Populism*, Oxford: Oxford University Press.
- de Lange, Deborah E., 2010, *Power and Influence: The Embeddedness of Nations*, New York: Palgrave Macmillan US. doi:10.1057/9780230115545
- De Schutter, Helder and Ronald Tinnevelt (eds.), 2011, *Nationalism and Global Justice: David Miller and His Critics*, London: Routledge.
- Delanty, Gerard, John Hutchinson, Eric Kaufmann, Umut Özkirimli, and Andreas Wimmer, 2008, “Debate on John Hutchinson’s *Nations as Zones of Conflict*”, *Nations and Nationalism*, 14(1): 1–28. doi:10.1111/j.1469-8129.2008.00306.x
- Delanty, Gerard and Krishan Kumar (eds.), 2006, *The SAGE Handbook of Nations and Nationalism*, Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Derks, Tom and Nico Roymans (eds.), 2009, *Ethnic Constructs in Antiquity: The Role of Power and Tradition*, Amsterdam: University of Amsterdam Press.

- Dieckhoff, Alain (ed.), 2004, *The Politics of Belonging: Nationalism, Liberalism, and Pluralism*, Lanham: Lexington.
- —, 2017, *Nationalism and the Multination State*, Oxford: Oxford University Press.
- Edensor, T., 2002, *National Identity, Popular Culture and Everyday Life*, Oxford: Berg.
- Eisenberg, Avigail and Jeff Spinner-Halev (eds.), 2005, *Minorities within Minorities: Equality, Rights and Diversity*, Cambridge: Cambridge University Press.
doi:10.1017/CBO9780511490224
- Farris, Sara R., 2017, *In the Name of Women's Rights: The Rise of Femonationalism*, Durham: Duke University Press.
- Feltham, Brian and John Cottingham (eds), 2010, *Partiality and Impartiality: Morality, Special Relationships, and the Wider World*, Oxford: Oxford University Press.
doi:10.1093/acprof:oso/9780199579952.001.0001
- Fine, Sarah and Lea Ypi (eds.), 2016, *Migration in Political Theory: The Ethics of Movement and Membership*, Oxford: Oxford University Press.
doi:10.1093/acprof:oso/9780199676606.001.0001
- Fox, Jon E., 2017, “The Edges of the Nation: A Research Agenda for Uncovering the Taken-for-Granted Foundations of Everyday Nationhood”, *Nations and Nationalism*, 23(1): 26–47. doi:10.1111/nana.12269
- Frost, Catharine, 2006, *Morality and Nationalism*, London: Routledge.
- Gans, Chaim, 2003, *The Limits of Nationalism*, Cambridge: Cambridge University Press.
doi:10.1017/CBO9780511490231
- —, 2017, “Citizenship and Nationhood”, in Rainer Baubock et al. (eds.), *The Oxford Handbook of Citizenship*, Oxford: Oxford University Press.
- Gat, Azar and Alexander Yakobson, 2013, *Nations: The Long History and Deep Roots of Political Ethnicity and Nationalism*, Cambridge: Cambridge University Press.
doi:10.1017/CBO9781139047654
- Giddens, Anthony, 1985, *The Nation-state and Violence* (Volume 2), Berkeley: University of California Press.
- Glenn, John, 1997, “Nations and Nationalism: Marxist Approaches to the Subject”, *Nationalism and Ethnic Politics*, 3(2): 79–100.
doi:10.1080/13537119708428503
- Gellner, Ernest, 1983, *Nations and Nationalism*, Oxford: Blackwell.
- Goetze, David, 2001, “Evolutionary Theory”, in Motyl (ed.) 2001: Volume 1.
- Goodin, Robert E., 2006, “Liberal Multiculturalism: Protective and Polyglot”, *Political Theory*, 34(3): 289–303. doi:10.1177/0090591705284131

- Greenfeld, Liah, 2001, *The Spirit of Capitalism: Nationalism and Economic Growth*, Cambridge, MA: Harvard University Press.
- —, 2005, “Nationalism and the Mind”, *Nations and Nationalism*, 11(3): 325–341. doi:10.1111/j.1354-5078.2005.00207.x
- —, 2006, *Nationalism and the Mind: Essays Modern Culture*. London: Oneworld.
- Grosby, Steven, 2005, *Nationalism: A Very Short Introduction*, Oxford: Oxford University Press.
- Habermas, Jürgen, 1992 [1996], *Faktizität und Geltung: Beiträge zur Diskurstheorie des Rechts und des demokratischen Rechtsstaats*, Frankfurt am Main: Suhrkamp. Translated as *Between Facts and Norms: Contribution to a Discourse Theory of Law and Democracy*, Cambridge: Polity Press, 1996.
- —, 1996 [1998], *Die Einbeziehung des Anderen: Studien zur politischen Theorie*, Frankfurt am Main: Suhrkamp. Translated as *The Inclusion of the Other: Studies in Political Theory*, Ciaran Cronin and Pablo De Greiff (eds), Cambridge, MA: The MIT Press, 1998.
- Haidt, Jonathan, 2016, “When and Why Nationalism Beats Globalism”, *The American Interest*, 12(1): 10 July 2016. URL = [<available online>](#).
- Hale, Henry E., 2008, *The Foundations of Ethnic Politics: Separatism of States and Nations in Eurasia and the World*, Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9780511790669
- Hardin, Russell, 1985, *One for All, The Logic of Group Conflict*, Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Harris, Erika, 2016, “Why Has Nationalism Not Run Its Course?”, *Nations and Nationalism*, 22(2): 243–247. doi:10.1111/nana.12185
- Hastings, Adrian, 1997, *The Construction of Nationhood: Ethnicity, Religion and Nationalism*, Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9780511612107
- Hazony, Yoram, 2018, *The Virtue of Nationalism*, New York: Basic Books.
- Hearn, Jonathan, 2018, “Power, Culture, Identity, and the Work of Anthony Smith”, *Nations and Nationalism*, 24(2): 286–291. doi:10.1111/nana.12407
- Hearn, Jonathan, Chandran Kukathas, David Miller, and Bernard Yack, 2014, “Debate on Bernard Yack’s Book *Nationalism and the Moral Psychology of Community*”, *Nations and Nationalism*, 20(3): 395–414. doi:10.1111/nana.12074
- Hechter, Michael, 2001, *Containing Nationalism*, Oxford: Oxford University Press. doi:10.1093/019924751X.001.0001
- Helbling, Marc, Tim Reeskens, and Matthew Wright, 2016, “The Mobilisation of Identities: A Study on the Relationship between Elite Rhetoric and Public Opinion on

- National Identity in Developed Democracies”, *Nations and Nationalism*, 22(4): 744–767. doi:10.1111/nana.12235
- Held, David, 2003, “Cosmopolitanism: Globalisation Tamed?”, *Review of International Studies*, 29(4): 465–480. doi:10.1017/S0260210503004650
 - Hendrix, Burke A., 2008, *Ownership, Authority, and Self-Determination: Moral Principles and Indigenous Rights Claims*, University Park, PA: Pennsylvania State University Press.
 - Hobsbawm, E. J., 1990, *Nations and Nationalism since 1780: Programme, Myth, Reality*, Cambridge: Cambridge University Press. Second edition 2012. doi:10.1017/CBO9781107295582
 - Hutchinson, John, 2005, *Nations as Zones of Conflict*, London: Sage; see also the debate on this book in Delanty et al. 2008.
 - —, 2017, *Nationalism and War*, Oxford: Oxford University Press. doi:10.1093/acprof:oso/9780198798453.001.0001
 - —, 2018, “Bringing the Study of Warfare into Theories of Nationalism”, *Nations and Nationalism*, 24(1): 6–21. doi:10.1111/nana.12364
 - Ichijo, Atsuko and Ronald Ranta, 2016, *Food, National Identity and Nationalism: From Everyday to Global Politics*, London: Palgrave Macmillan UK. doi:10.1057/9781137483133
 - Ichijo, Atsuko, Jon E. Fox, Arthur Aughey, David McCrone, and Frank Bechhofer, 2017, “Debate on *Understanding National Identity* by David McCrone and Frank Bechhofer”, *Nations and Nationalism*, 23(3): 441–462. doi:10.1111/nana.12314
 - Ingram, James D., 2017, “Populism and Cosmopolitanism”, in *Oxford Handbook of Populism*, Cristóbal Rovira Kaltwasser, Paul Taggart, Paulina Ochoa Espejo, and Pierre Ostiguy (eds.), Oxford: Oxford University Press, 644–660.
 - Iyall Smith, Keri E. and Patricia Leavy (eds.), 2008, *Hybrid Identities: Theoretical and Empirical Examinations*, Leiden: Brill.
 - Jaramillo Torres, Angel and Marc Benjamin Sable (eds.), 2018, *Trump and Political Philosophy: Leadership, Statesmanship, and Tyranny*, Cham: Springer International Publishing. doi:10.1007/978-3-319-74445-2
 - Joppke, Christian and Steven Lukes (eds.), 1999, *Multicultural Questions*, Oxford: Oxford University Press. doi:10.1093/019829610X.001.0001
 - Kaldor, Mary, 2004, “Nationalism and Globalisation”, *Nations and Nationalism*, 10(1–2): 161–177. doi:10.1111/j.1354-5078.2004.00161.x
 - Kastoryano, Riva, 2006, “Vers un Nationalisme Transnational. Redéfinir la Nation, le Nationalisme et le Territoire”, *Revue Française de Science Politique*, 56: 533–553.

- Kaufmann, Eric, 2019, “Ethno-traditional Nationalism and the Challenge of Immigration”, *Nations and Nationalism*, 25(2): 435–448. doi:10.1111/nana.12516
- Kedourie, Elie, 1960, *Nationalism*, London: Hutchison.
- Kim, Sung Ho, 2002, “Max Weber’s Liberal Nationalism”, *History of Political Thought*, 23(3): 432–457.
- Kleinig, John, 2014, *On Loyalty and Loyalties: The Contours of a Problematic Virtue*, Oxford: Oxford University Press.
- Knott, Eleanor, Vera Tolz, Elliott Green, and Andreas Wimmer, 2019, “Debate on Andreas Wimmer’s Nation Building: Why Some Countries Come Together While Other Fall Apart” *Nation and Nationalism*, 25(1): 82–103.
- Kohen, Marcelo G. (ed.), 2006, *Secession: International Law Perspectives*, Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9780511494215
- Kohn, Hans, 1965, *Nationalism: Its Meaning and History*, revised edition, New York: Van Nostrand Reinhold Company.
- Kolers, Avery, 2009, *Land, Conflict, and Justice: A Political Theory of Territory*, Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9780511575709
- Kostagiannis, Konstantinos, 2018, *Realist Thought and the Nation-State: Power Politics in the Age of Nationalism*, (The Palgrave Macmillan History of International Thought), Cham: Springer International Publishing. doi:10.1007/978-3-319-59629-7
- Kukathas, Chandran, 2003, *The Liberal Archipelago: A Theory of Diversity and Freedom*, Oxford: Oxford University Press. doi:10.1093/019925754X.001.0001
- Kukathas, Chandran and R. Poole, Ross, (eds.), 2000, *Australasian Journal of Philosophy* (Special Issue on Indigenous Rights), Volume 78, Issue 3.
- Kuran Burcoglu, Nedret (ed.), 1997, *Multiculturalism: Identity and Otherness*, Istanbul: Bogazici University Press.
- Kymlicka, Will (ed.), 1995a, *The Rights of Minority Cultures*, Oxford: Oxford University Press.
- —, 1995b, *Multicultural Citizenship: A Liberal Theory of Minority Rights*, Oxford: Oxford University Press. doi:10.1093/0198290918.001.0001
- —, 2001, *Politics in the Vernacular: Nationalism, Multiculturalism, and Citizenship*, Oxford: Oxford University Press. doi:10.1093/0199240981.001.0001
- —, 2003a, “Conclusion: The Futures of Nationalism”, in *Nationalism and Its Futures*, Umut Özkırımlı (ed.), London: Palgrave Macmillan UK, 145–151. doi:10.1057/9780230524187_8

- —, 2003b, “Liberal Theories of Multiculturalism”, in *Rights, Culture and the Law: Themes from the Legal and Political Philosophy of Joseph Raz*, Lukas H. Meyer, Stanley L. Paulson, and Thomas W. Pogge (eds.), Oxford: Oxford University Press, 229–252.
- —, 2004, “Justice and Security in the Accommodation of Minority Nationalism”, in Dieckhoff 2004: 127–154.
- —, 2007a, “Community and Multiculturalism”, in *A Companion to Contemporary Political Philosophy* (Volume 2), second edition, Robert E. Goodin, Philip Pettit, and Thomas Pogge (eds.), Oxford: Blackwell, 463–477.
- —, 2007b, *Multicultural Odysseys: Navigating the New International Politics of Diversity*, Oxford: Oxford University Press.
- —, 2016 “Defending Diversity in an Era of Populism: Multiculturalism and Interculturalism Compared” in *Multiculturalism and Interculturalism: Debating the Dividing Lines*, Nasar Meer, Tariq Modood and Ricard Zapata-Barrero (eds.), Edinburgh: Edinburgh University Press, 158–177.
- Kymlicka, Will and Alan Patten (eds.), 2004, *Language Rights and Political Theory*, Oxford: Oxford University Press.
- Lægaard, Sune, 2007, “Liberal Nationalism and the Nationalisation of Liberal Values”, *Nations and Nationalism*, 13(1): 37–55. doi:10.1111/j.1469-8129.2007.00269.x
- Lagerspetz, Olli, 2000, “On National Belonging” in Miscevic 2000: 57–74.
- Laitin, David, 2001, “Political Science and Nationalism”, in Motyl (ed.) 2001: Volume 1.
- —, 2007, *Nations, States, and Violence*, Oxford: Oxford University Press.
- Laitin, David D. and Rob Reich, 2004, “A Liberal Democratic Approach to Language Justice”, in Kymlicka and Patten 2004: 80–104.
- Laitin, David D., James T. Watkins IV, and Elise V. Watkins, 1998, *Identity in Formation: The Russian-Speaking Populations in the Near Abroad*, Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Lecours, André and Luis Moreno (eds.), 2010, *Nationalism and Democracy: Dichotomies, Complementarities, Oppositions*, London: Routledge.
- Leoussi, Athena S. and Steven Grossby (eds.), 2007, *Nationalism and Ethnosymbolism: History, Culture and Ethnicity in the Formation of Nations*, Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Levy, Jacob T., 2000, *Multiculturalism of Fear*, Oxford: Oxford University Press. doi:10.1093/0198297122.001.0001
- —, 2004, “National Minorities without Nationalism”, in Dieckhoff 2004: 155– 174.
- Lichtenberg, Judith, 1997, “Nationalism, For and (Mainly) Against”, in McKim & McMahan 1997: 158–175.

- MacCormick, Neil, 1982, *Legal Right and Social Democracy: Essays in Legal and Political Philosophy*, Oxford: Clarendon Press.
- MacIntyre, Alasdair, 1984 “Is Patriotism a Virtue?”, The Lindley Lecture, Lawrence: The University of Kansas, [available online](#).
- Malešević, Siniša, 2011, “The Chimera of National Identity”, *Nations and Nationalism*, 17(2): 272–290. doi:10.1111/j.1469-8129.2010.00479.x
- —, 2013, *Nation-States and Nationalisms: Organization, Ideology and Solidarity*, Cambridge: Polity.
- —, 2018, “The Rise and Rise of Grounded Nationalisms”, *Ethnopolitics*, 17(5): 553–557. doi:10.1080/17449057.2018.1532636
- Malešević, Siniša and Mark Haugaard (eds.), 2007, *Ernest Gellner and Contemporary Social Thought*, Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9780511488795
- Malešević, Siniša, 2017, *The Rise of Organized Brutality*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Margalit, Avishai, 1997, “The Moral Psychology of Nationalism”, in McKim and McMahan 1997: 74–88.
- Margalit, Avishai and Joseph Raz, 1990, “National Self-Determination”, *Journal of Philosophy*, 87(9): 439–461. doi:10.2307/2026968
- Markell, Patchen, 2000, “Making Affect Safe for Democracy?: On ‘Constitutional Patriotism’”, *Political Theory*, 28(1): 38–63. doi:10.1177/0090591700028001003
- Mason, Andrew, 1999, “Political Community, Liberal-Nationalism, and the Ethics of Assimilation”, *Ethics*, 109(2): 261–286. doi:10.1086/233896
- McCabe, David, 1997, “Patriotic Gore, Again”, *The Southern Journal of Philosophy*, 35(2): 203–223. doi:10.1111/j.2041-6962.1997.tb00834.x
- McKim, Robert and Jeff McMahan (eds), 1997, *The Morality of Nationalism*, Oxford: Oxford University Press.
- Meadwell, Hudson, 2012, “Nationalism Chez Gellner”, *Nations and Nationalism*, 18(4): 563–582. doi:10.1111/j.1469-8129.2012.00544.x
- —, 2014, “Gellner Redux?”, *Nations and Nationalism*, 20(1): 18–36. doi:10.1111/nana.12029
- Meinecke, Friedrich, 1924 [1965], *Die Idee der Staatsräson in der neueren Geschichte*, Munich and Berlin: R. Oldenbourg. Translated as *Machiavellism*, Douglas Scott (trans.), New York: Praeger, 1965.
- Meisels, Tamar, 2009, *Territorial Rights*, second edition, (Law and Philosophy Library 72), Dordrecht: Springer Netherlands. doi:10.1007/978-1-4020-9262-6

- Miller, David, 1990, “The Resurgence of Political Theory”, *Political Studies*, 38(3): 421–437.
- —, 1992, “Community and Citizenship”, in Avineri and de Shalit 1992: 85–100.
- —, 1995, *On Nationality*, Oxford: Oxford University Press.
doi:10.1093/0198293569.001.0001
- —, 1999, *Principles of Social Justice*, Cambridge, MA: Harvard University Press.
- —, 2000, *Citizenship and National Identity*, Oxford: Blackwell.
- —, 2005a, “Crooked Timber or Bent Twig? Isaiah Berlin’s Nationalism”, *Political Studies*, 53(1): 100–123. doi:10.1111/j.1467-9248.2005.00519.x
- —, 2005b, “Immigration: The Case for Limits”, in *Contemporary Debates in Applied Ethics*, Andrew I. Cohen and Christopher Heath Wellman (eds.), Oxford; Blackwell, 193–206.
- —, 2007, *National Responsibility and Global Justice*, Oxford: Oxford University Press.
doi:10.1093/acprof:oso/9780199235056.001.0001
- —, 2008, “Immigrants, Nations, and Citizenship”, *Philosophy, Politics & Society* (Special Issue), 4 (December): 371–390.
- —, 2013, *Justice for Earthlings: Essays in Political Philosophy*, Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9781139236898
- —, 2016, *Strangers in Our Midst: The Political Philosophy of Immigration*, Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Miller, David Lee and Sohail H. Hashmi (eds.), 2001, *Boundaries and Justice: Diverse Ethical Perspectives*, Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Miscovic, Nenad (ed.), 2000, *Nationalism and Ethnic Conflict. Philosophical Perspectives*, La Salle and Chicago: Open Court.
- —, 2001, *Nationalism and Beyond*, Budapest, New York: Central European University Press.
- —, 2019, “Populism and nationalism”, in *New Politics of Decisionism*, Violeta Besirevic (ed.), The Hague: Eleven International Publishing.
- Moore, Margaret (ed.), 1998, *National Self-Determination and Secession*, Oxford: Oxford University Press. doi:10.1093/0198293844.001.0001
- —, 2001, “Normative Justifications for Liberal Nationalism: Justice, Democracy and National Identity”, *Nations and Nationalism*, 7(1): 1–20. doi:10.1111/1469-8219.00001
- —, 2009, “Liberalism, Communitarianism and the Politics of Identity”, in Christiano and Christman 2009: 322–342. doi:10.1002/9781444310399.ch18
- Morgenthau, Hans, 1946, *Scientific Man versus Power Politics*, Chicago: University of Chicago Press.

- Motyl, Alexander (ed.), 2001, *Encyclopedia of Nationalism: Volume 1: Fundamental Themes*, New York: Academic Press.
- Mudde, Cas, 2007, *Populist Radical Right Parties in Europe*, Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9780511492037
- Müller, Jan-Werner, 2016, *What is Populism*, Philadelphia, PA: University of Pennsylvania Press.
- *Nation and Nationalism*, 2019, thematic issue on migration, 25(2): 401–751.
- Nielsen, Kai, 1998, “Liberal Nationalism, Liberal Democracies and Secession”, *University of Toronto Law Journal*, 48(2): 253–295. doi:10.2307/825982
- —, 1998–99, “Cosmopolitanism, Universalism and Particularism in the age of Nationalism and Multiculturalism”, *Philosophical Exchange*, 29(1): art. 2 (3–34). [\[Nielsen 1998–99 available online\]](#)
- O’Neill, Onora, 2000, *Bounds of Justice*, Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9780511605734
- Okin, Susan Moller, 1999, “Is Multiculturalism Bad for Women?” and “Response”, in *Boston Review*, 1997; reprinted with some revisions in *Is Multiculturalism Bad for Women?* Joshua Cohen, Matthew Howard, and M. Nussbaum (eds.), Princeton: Princeton University Press.
- —, 2002, “‘Mistresses of Their Own Destiny’: Group Rights, Gender, and Realistic Rights of Exit”, *Ethics*, 112(2): 205–230. doi:10.1086/324645
- —, 2005, “Multiculturalism and Feminism: No Simple Question, No Simple Answers”, in Eisenberg and Spinner-Halev 2005: 67–89. doi:10.1017/CBO9780511490224.004.
- Oldenquist, Andrew, 2002, “Ethnicity and Sovereignty”, *Studies in East European Thought*, 54(4): 271–284.
- Orgad, Liav, 2015, *The Cultural Defense of Nations: A Liberal Theory of Majority Rights*, Oxford: Oxford University Press. doi:10.1093/acprof:oso/9780199668687.001.0001
- Orwell, George, 1945 [2000], “Notes on Nationalism”, first published: Polemic. May 1945, London; reprinted in his *Essays*, Bernard Crick (ed.), London: Penguin, 2000.
- Özkirimli, Umut, 2003, “The Nation as an Artichoke? A Critique of Ethnosymbolist Interpretations of Nationalism”, *Nations and Nationalism*, 9(3): 339–355. doi:10.1111/1469-8219.00100
- —, 2010, *Theories of Nationalism: A Critical Introduction*, second revised edition, London: Palgrave Macmillan. First edition is 2000; third edition is 2017.
- Patten, Alan, 2003, “Liberal Neutrality and Language Policy”, *Philosophy & Public Affairs*, 31(4): 356–386. doi:10.1111/j.1088-4963.2003.00356.x

- Pavković, Aleksandar and Peter Radan (eds.), 2007, *Creating New States: Theory and Practice of Secession*, London: Ashgate.
- Pogge, Thomas W., 1997, “Group Rights and Ethnicity”, in Shapiro and Kymlicka 1997: 187–221.
- —, 2001, “Rawls on International Justice”, *The Philosophical Quarterly*, 51(203): 246–253. doi:10.1111/j.0031-8094.2001.00228.x
- —, 2002, *World Poverty and Human Rights*, Cambridge: Polity Press.
- Primoratz, Igor, 2017, “Patriotism”, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Summer 2017 Edition), Edward N. Zalta (ed.), URL = [<https://plato.stanford.edu/archives/sum2017/entries/patriotism/>](https://plato.stanford.edu/archives/sum2017/entries/patriotism/).
- Primoratz, Igor and Aleksandar Pavković (eds), 2007, *Patriotism, Philosophical and Political Perspectives*, London: Ashgate.
- Putnam, Hilary, 1996, “Must We Choose Between Patriotism and Universal Reason?”, in Cohen 1996: 91–97.
- Rawls, John, 1999, *The Law of Peoples*, Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Renan, Ernest, 1882, “Qu’est-ce qu’une nation?”, lecture delivered at the Sorbonne, 11 March 1882. Translated by Martin Thom as “What is a nation?”, in *Nation and Narration*, Homi K. Bhabha (ed.), London: Routledge, 1990, 8–22; reprinted in part in *Nationalism*, John Hutchinson and Anthony D. Smith (eds.), Oxford: Oxford University Press, 1994, 17–18.
- Risse, Mathias, 2012a, “Global Justice” in *The Oxford Handbook of Political Philosophy*, David Estlund (ed.), Oxford: Oxford University Press, 457–489
- —, 2012b, *On Global Justice*, Princeton: Princeton University Press.
- Roshwald, Aviel, 2006. *The Endurance of Nationalism: Ancient Roots and Modern Dilemmas*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Sardoč, Mitja (ed.), 2017–, *Handbook of Patriotism*, Springer International Publishing AG (some chapters available on the web from 2017 on). doi:10.1007/978-3-319-30534-9
- Satz, Debra and Rob Reich (eds.), 2009, *Toward a Humanist Justice: The Political Philosophy of Susan Moller Okin*, Oxford: Oxford University Press. doi:10.1093/Acprof:Oso/9780195337396.001.0001
- Scruton, Roger, 2004, *England and the Need for Nations*, London: Civitas: Institute for the Study of Civil Society.
- Searle-White, Joshua, 2001, *The Psychology of Nationalism*, New York: Palgrave Macmillan US. doi:10.1057/9780312299057
- Seymour, Michel, 1999, *La nation en question*, Montreal: L’Hexagone.
- —, 2000, “On Redefining the Nation”, in Miscevic 2000: 25–56.

- Shapiro, Ian and Lea Brilmayer (eds.), 1999, *Global Justice*, (Nomos, Volume XLI), New York: New York University Press.
- Shapiro, Ian and Will Kymlicka (eds.), 1997, *Ethnicity and Group Rights*, (Nomos, Volume XXXIX), New York: New York University Press.
- Simmons, A. John, 2001, “On The Territorial Rights of States”, *Philosophical Issues*, 11: 300–326. doi:10.1111/0029-4624.35.s1.12
- —, 2016, *Boundaries of Authority*, Oxford: Oxford University Press. doi:10.1093/acprof:oso/9780190603489.001.0001
- Shils, Edward, 1957, “On The Territorial Rights of States Primordial, Personal, Sacred and Civil Ties: Some Particular Observations on the Relationships of Sociological Research and Theory”, *The British Journal of Sociology*, 8(2): 130–145.
- Smith, Anthony D., 1991, *National Identity*, Penguin, Harmondsworth.
- —, 2001, *Nationalism*, Cambridge: Polity Press.
- —, 2003, “The Poverty of Anti-Nationalist Modernism”, *Nations and Nationalism*, 9(3): 357–370. doi:10.1111/1469-8219.00101
- —, 2008a, *The Cultural Foundations of Nations: Hierarchy, Covenant and Republic*, Oxford: Blackwell Publishing
- —, 2008, “Opening Remarks to the Debate on Aviel Roshwald’s The Endurance of Nationalism”, *Nations and Nationalism*, 14(4): 637–663. doi:10.1111/j.1469-8129.2008.00355.x
- —, 2009, *Ethno-Symbolism and Nationalism: a Cultural Approach*, London: Routledge.
- —, 2011, “National Identity and Vernacular Mobilisation in Europe”, *Nations and Nationalism*, 17(2): 223–256. doi:10.1111/j.1469-8129.2011.00491.x
- Sober, Elliott, and David Sloan Wilson, 1998, *Unto Others: The Evolution and Psychology of Unselfish Behavior*, Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Sparrow, Robert, 2007, “For the Union Makes Us Strong: Anarchism and Patriotism”, in Primoratz and Pavkovic 2007: 201–218.
- Spinner-Halev, Jeff, 2008, “Democracy, Solidarity and Post-Nationalism”, *Political Studies*, 56(3): 604–628. doi:10.1111/j.1467-9248.2007.00708.x
- Steiner, Hillel, 1999, “Just Taxation and International Redistribution”, in Shapiro and Brilmayer 1999: 171–191.
- Stiltz, Anna, 2016, “The Value of Self-Determination”, *Oxford Studies in Political Philosophy* 2, David Sobel, Peter Vallentyne, and Steven Wall (eds), Oxford: Oxford University Press, 98–127. doi:10.1093/acprof:oso/9780198759621.003.0005

- Stone, John and Ioanna Christodoulaki, 2018, “Nebulous Nationalism: Walker Connor in an Era of Rising Populism”, *Nations and Nationalism*, 24(3): 513–518. doi:10.1111/nana.12443
- Storm, Eric, 2018, “A New Dawn in Nationalism Studies? Some Fresh Incentives to Overcome Historiographical Nationalism”, *European History Quarterly*, 48(1): 113–129. doi:10.1177/0265691417741830
- Tan, Kok-Chor, 2004, *Justice without Borders: Cosmopolitanism, Nationalism, and Patriotism*, Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9780511490385
- —, 2011, “Nationalism and Global Justice: A Survey of Some Challenges”, in *Sovereign Justice: Global Justice in a World of Nations*, Diogo P. Aurélio, Gabriele De Angelis, and Regina Queiroz (eds.), Berlin, New York: de Gruyter, 9–24. doi:10.1515/9783110245745.1.9
- —, 2012, *Justice, Institutions, and Luck: The Site, Ground, and Scope of Equality*, Oxford: Oxford University Press. doi:10.1093/acprof:oso/9780199588855.001.0001
- Taguieff, Pierre-André, 2015, *La revanche du nationalisme: Néopopulistes et xénophobes ? l’assaut de l’Europe*, Paris: Presses Universitaires De France.
- Tajfel, Henri, 1981, *Human Groups and Social Categories*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Tamir, Yael, 1993, *Liberal Nationalism*, Press, Princeton, NJ: Princeton University Press.
- —, 2019, *Why Nationalism*, Princeton: Princeton University Press.
- Taylor, Charles, 1989, *Sources of the Self: The Making of the Modern Identity*, Cambridge: Cambridge University Press.
- —, 1993, *Reconciling the Solitudes*, Montreal: McGill-Queen’s University Press.
- —, 1996, “Why Democracy Needs Patriotism”, in Cohen 1996: 119–121.
- Tilly, Charles (ed.), 1975, *The Formation of National States in Western Europe*, Princeton: Princeton University Press.
- Tonkiss, Katherine, 2013, *Migration and Identity in a Post-National World*, London: Palgrave Macmillan UK. doi:10.1057/9781137309082
- Tully, James, 1994, *An Approach to Political Philosophy: Locke in Contexts*, Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9780511607882
- —, 2004, “Recognition and dialogue: the emergence of a new field”, *Critical Review of International Social and Political Philosophy*, 7(3): 84–106.
- Twining, William (ed.), 1991, *Issues of Self-determination*, Aberdeen: Aberdeen University Press.

- Vick, Brian, 2007, “Of Basques, Greeks, and Germans: Liberalism, Nationalism, and the Ancient Republican Tradition in the Thought of Wilhelm von Humboldt”, *Central European History*, 40(4): 653–681. doi:10.1017/S0008938907001070
- Vincent, Andrew, 2001, “Political Theory”, in Motyl (ed.) 2001: Volume 1, 589–599.
- Waldron, Jeremy, 1992, “Superseding Historic Injustice”, *Ethics*, 103(1): 4–28. doi:10.1086/293468
- Walker, R.B.J., 2001, “Postmodernism”, in Motyl (ed.) 2001: Volume 1, 611–630.
- Walzer, Michael, 1983, *Spheres of Justice: A Defense of Pluralism and Equality*, New York: Basic Books.
- —, 2002, “Passion and Politics”, *Philosophy & Social Criticism*, 28(6): 617–633. doi:10.1177/019145370202800602
- —, 2004, *Arguing about War*, New Haven & London: Yale University Press.
- Weber, Max, 1924, “Diskussionsrede zum Vortrag von P. Barth ‘Die Nationalität in ihrer soziologischen (1912) Bedeutung’ auf dem zweiten Deutschen Soziologentag in Berlin 1912”, in *Max Weber, Gesammelte Aufsätze zur Soziologie und Sozialpolitik*, Tübingen: J.C.B. Mohr (Paul Siebeck), S. pp. 484–486.
- Wellman, Christopher Heath, 2005, *A Theory of Secession: The Case for Self-Determination*, Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9780511499265
- Williams, Michael C., 2007, “Morgenthau Now: Neoconservatism, National Greatness, and Realism”, in *Realism Reconsidered: The Legacy of Hans Morgenthau in International Relations*, Michael C. Williams (ed.), Oxford: Oxford University Press, 216–240.
- Wimmer, Andreas, 2013, *Waves of War: Nationalism, State Formation, and Ethnic Exclusion in the Modern World*, Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9781139198318
- —, 2018, *Nation Building: Why Some Countries Come Together While Others Fall Apart*, Princeton: Princeton University Press
- Wright, Sue, 2016, *Language Policy and Language Planning: From Nationalism to Globalisation*, second revised edition, London: Palgrave Macmillan UK. doi:10.1007/978-1-137-57647-7
- Yack, Bernard, 2012, *Nationalism and the Moral Psychology of Community*, Chicago: University of Chicago Press.
- —, 2018, “Nationalism’s Grip on Democracy: Good News and Bad”, in *Reimagining Nation and Nationalism in Multicultural East Asia*, Sungmoon Kim and Hsin-Wen Lee (eds.), London: Routledge, chapter 1.

- Ypi, Lea, 2011, *Global Justice and Avant-Garde Political Agency*, Oxford: Oxford University Press. doi:10.1093/acprof:oso/9780199593873.001.0001
- Yuval-Davis, Nira, 1997, *Gender and Nation*, New York: Sage Publications.
- Žižek, Slavoj, 2015, “In the Wake of Paris Attacks the Left Must Embrace Its Radical Western Roots”, *In These Times*, 16 November 2015, [available online](#).
- —, 2017, *The Incontinence of the Void*, Cambridge, MA: MIT Press.